

KLÓFIERTESÍ AS:

Éves: 4975. 6 határna
1906. szept. 21. é. 100.

MÉRLEKES MÉRLEKÉNT ÉRVEZ:

pénteken és minden törvény-
hatóság bizottság közgyűlése
követő napon.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓVÁLLALAT

Városi Könyvnyomda-Vállalat
Irodájában.Írás küldendő a kéziratot és
előfizetési díjakkal.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: VECSEY IMRE. * Felelős szerkesztő: KONCZ AKOS.

Kiadóvállalat: A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.

A törvényhatósági tisztviselők élet- hosszigan való választása.

I. tábl. Oberon.

Kolozs vármegye törvényhatóságának megbízásából *Décsa Endre dr.* a vármegye alispánja felkérte kézzel tett a vármegye teljes önkormányzat viselőjének, és az alkotmányvédő bizottságok dolgában és az illetékes tette a helygymnasiumban.

Az alispán pontonként felsorolja az alkotmányvédő bizottságok érdekében levő intézkedéseket. A megyei önkormányzatnak népképviselet alapon a legfelsőbb körű kiterjesztését óhajtja. Követeli a közigazgatási tisztviselőknek élet-hosszigan való választását. A köztisztviselők végző felgymnasium a törvényhatóság kezelebből alakult esküdőbírói intézmény megerősítését óhajtja.

Décsa Endre alispánt melleg szívesen elfogadjuk fel-
iratainak megvizsgálását és annak elküldéséért. Volt
alkalmam betűről-betűre olvasni azt a szép munkát, mely
egy sokat látott és még többet tapasztalt világos agy mun-
kája. Iaméri ama vesszedelemeket, melyek a vármegyét és
sz. kir. város önkormányzatát fenyegetik és látta a közel-
múltban a rombolásnak ama munkáját, melyet egyes hatalom
után kapaszkodó, lelkiismeretökben beteg emberek
végtek abban a kőbe lüthben, hogy lezserelhetik az alkotmá-
nyos élet biágyait: a vármegyéket és sz. kir. városokat.

Okulva a multakon jó lesz törvényenli megérteni az
alkotmányosság várait, mert ismét jöhetnek idők, melyek-
ben próbára lesz téve a nemzet ereje, alkotmányosan ellent-
álló képessége. Mennyi másképpen végződött volna a
lezserült nemzeti küzdelem, ha a törvényhatóságok egy
része nem lapult volna meg gyáva nyúl módjára, vagy nem
járta volna azt a nevetségességig menő tojás tancot, melyet
itt-ott szegyenkeve néstünk, szorultva a hitvány onóság
látára. Ennek nem szabad megtörténi a jövőben. Ée hogy
ez meg ne történhessék, hogy a káoszta és kecske mesze
ne lassúldjék, fel kell verteni a törvényhatóságokkal a
törvényes ellentállás összes fegyverivel és ezekkel a fényes
fegyverekkel ki kell irtani mundaokat a gyáva lelkeket,
akik a meghunyászkodást vallják okos vezető életi és csak
hogy kényerüket megtarthatassak képesek áruba bocsátani a
nemzet egyetlen megmaradt kincsét: az alkotmányt, a tör-
vényhatóság önkormányzatát, ugy okoskodván, hogy azt
az urak szolgálatá, aki fizet legyen bár az az urak, azaz a
tisztai Brétéz Judás pénz, elvtagadás, hazarulás után szer-
zett magbéltest ezaköz.

Az ilyen saomni idökre azonban megelni kell a tör-
vényhatósági tisztikart, vagyis azou kell lenni, hogy a
tisztikar a saját lelkiismeretén és a törvényhatóság akara-
tan kívül más ne akarjon, tudjon ellentállani a törvényes

formák határain belül minden botor hatalomnak és ne en-
gadjó lelkiismeretét, hucsolótét, hivatali esküjét buloyásol-
tatni hang jelszavakkal, csobos igéretekkel.

Ée az ideális állapot azonban csak akkor lesz elérhető
ha a törvényhatóságok tisztviselői nemcsak időszakonként
jönnek választás alá, hanem mint az a megjelölő, világos
szól alispán *Décsa E. dr.* kívánja: a tisztviselők élet-hosszigan
lesznek választva. Ée esetében nem kell mindig, de ki-
vált a választások előtt a bizottsági tagokkal népszere-
sége vadászni, vagy mint ahogy a debreceni polgár mondja,
kifincselni egy-egy állást. Mert az a kifincselés valóban
leszülő dolog, és igen sokszor váltóztatott, haszontalan
időöltés.

E sorok írója sokszor kiüccselt és nem is fog soha a
jövöben sem. Ily uton, ilyen eszakkokkal nem akarom előre
menni. Nem pedig azért, mert önéreze tiltja az ilyen meg-
alkodást, de meg ha ettől eltekinteni elég szerencsésen
volna azért sem, mert bosszankodva hullotta egyik-másik
választó ajkairól azokat a sokszor igazán mosatlan meg-
jegyzéseket, melyekkel eldicsekedett egy-egy pályázó ilyen
hadjárata után.

Az a tisztviselő, ki biztos állásában és tudja, hogy
váltószó hangulat nem billentheti ki állásából sokkal ener-
gikusabban és függetlenebbül töltheti be hivatalát. Nem
féi a jövő bizonytalanságától, mert tudja, hogy ha becsül-
tően dolgozik, nem veszt el állását. Most azonban a nép-
kegy felemel egy-egy embert, aztán hat év alatt ugy meg-
változik iránta a hangulat, hogy a jámbor azon veszt ma-
gát észre, hogy bár legjobb tudásával dolgozott egy másik
szerencsésémbert emélt fel a választók bizalma, vagy jobban
mondva szeszélyi, hálnál kálan érdemtelenebbel, vagy ép-
pen egy strébert, aki a helyére vagyott.

Sehol se érvényesül jobban a tehetséges lesozorisásnak
átos munkája, mint a népszerelesség alapuló idöszaki vá-
lasztásoknál. Itt legtöbbször nem az érdemet, a tudást és a
rátermettséget mélik, hanem orgát ul az atyátság, koma-
ság, stréberség és nem egyszer az a szándék: kényeret adni
a vármegyének és városnak annak, aki másüt szaraz ke-
nyeret se tudott keresni.

Décsa Endre dr. alispán felirataban kívánt élet-hosszigan
történo választásoknak is történhetnének ilyes dolgok,
de nem hat évenként, mint most. Emellett, ha az a tiszt-
viselő tudja, hogy kényere haláláig biztosítva van becsülete
munkája ellenében, nemcsak ereje nevekedik a munkára
ebben a biztos tudatlan, hanem bizonyos programot is
meg tud alapítani jövő munkálkodására. Így azonban se
kann, se bonn, végzi tehát hivatalát kalifer, qualiter és leg-
édesebb állást is megzavarja ama gyötrő gondolat, hátha a
jövő választások alkalmából elveszti a választói kegyet, vagy
egy másik állásra éhes ember kibuktatja hivatalából.

Ha az életösszignán való választás bekövetkeznék, a közdíjeket nem látja fel a gyakori választás és nem maradna annyi keserűség az aktus után, mint most. Igaz, hogy ezen életösszignán való választás nehezebb lenne az előleptést, erre azonban nem is vágnék a legtöbb tisztviselő, ha illendő fizetésben részesülne, vagy korpótiékat kapna. De megszűnnék a versengés is, mely elidegeníti egymástól minden hat évben a lakosokat, mert az egyes megírású állások korta magabizalmi nem verődnek fel hosszabban tartó hullám gyűrűket...

Még egyszer a hivatalos órákról.

A helyi lapok egyikében-másikában nap-nap mellett olvashatunk cikkeleyeket és ezen cikkeleyekben erős támadásokat a hivatalos órák új beosztása, illetve a polgármester, tanács és tisztikar ellen. A cikkeleyek elmondják, hogy el-sikkasztották a hivatalos órákat, eddig sem dolgoztunk semmit, most már még ennél kevesebbet fogunk törődni a város dolgával, egyezőval egy *sine cura* állapotot teremtetünk.

Mindazok elmondása után fenyegetnek bennünket a közigyűléssel, mely rendet fog csinálni, megemissiti a tanács határozatát és drákió esigorra fogja követelni, hogy a rendelkezés végítő hatályát és jöjjen vissza a régi rend, vagyis tartunk délelőtti és délután hivatalos órákat.

Laptársunk egyike gaudiummal hozza fel a miniszter határozatát, melylyel az aradi városban hozott határozatot a délelőtti hivatalos órák tárgyában megemissitette. Elfelejté azonban, hogy az aradvárosi szervezeti szabályzatban a hivatalos órák ideje meg van állapítva és az ettől való eltérés tényleg a törvényhatósági bizottsági közgyűlés és felebbezés esetén a belügyminiszterium elbírálása alá tartozik. Nálunk azonban a szervezeti szabályzat egyáltalában nem utalja a hivatalos órák rendjét és miként való tartását a közgyűlés jogai közé és a nálunk divó gyakorlat szerint annak beosztása polgármester jogai közé tartozik. A közgyűlés tehát nálunk nem hivatott a hivatalos órák tartásának elbírálására és hogy ezen jogot mind es ideig nem vindikálta, látezik onnan, hogy a közelmúltban mindig a polgármester adta hozzájárulással egyik-másik hivatalos óráinak megtartásához. Mert tudnunk kell, hogy pld. az ado- és katonai ügyosztály már évekket ezelőt sem tartott délutáni hivatalos órákat, ha az ügyosztály vezető tanácsnok így javasolta és emiatt senkinek sem jutott eszébe a közgyűléshez, vagy éppen a miniszterhez felebbezni.

Számtalanszor elmondtuk már, hogy a hivatalos óráknak délután való tartásából a város legtöbb ügyeit végző tanácsnak semmi haszna és kényelme nincs, mert néha egész héten minden napra csak egy-egy bizottsági ülés, mely sokszor egészen estig is eltart. Hol itt tehát a kényelemszeretet és a semmittevés vadászata? Ami pedig azt a sokszor felhagyatgatott öt órai munkaidőt illeti, annyi megjegyeztünk van rá, hogy a támadók ne sajnálják a fáradságot és nézzenek fel délutánonként a városházára és nyomban látni fogják, hogy bizony-bizony dolgoznak ott azok, akik felkísmeretesen saoktak végezni hivatali teendőjüket.

Alkotmányos érzelű emberek lévén, egy panaszhangunk sem lesz, ha a szervezeti szabályzat legközelebbi történő átdeigózásánál belevesszi a bizottság a szabályzatba a délelőtti és délutáni hivatalos órák megállapítását. Míg ez azonban nincs kimondva, addig köromszakadaig védeni fogunk azon álláspontunkat, hogy a hivatalos órák megállapítása tisztán és kizárólagosan a polgármester joga, még a

tanács sem illetékes ennek elbírálásában és ha mostani polgármesterünk mégis a tanács határozatát provokálta ezen kérdésben, és csak azt bizonyítja, hogy alkotmányos érzelű van és az ő személyével ezideig összeferrott jogokat megosztja a városi tanácsal.

Nap-nap mellett olvashunk olyasféle vádakat, hogy a városi tisztviselők nem tartják be a hivatalos órákat, nem lehet őket a városban találni, magánügyekben szaladgálnak, egész napot át pipáznak, semmit sem dolgoznak. És mégis csodák csodája 18,000 számot intézenek el, nem számítva az árva, rendőri, közigazgatási-bizottsági és egyéb más ezer és ezerszázra menő aktákat.

Legyünk azért méltányosak és ne állítsunk olyan vádat, amit nem tudánk bebizonyítani. Vagy ha már olyan nagy erővel beunkot a városi tisztviselők hivatalos dolga, írjuk ki nyilvánosan azokat, akik nem tartják be a hivatalos órákat. Miért pellengérré állítani egyik-másik talán kötelességéről megelégedett tisztviselő hibáját az egész tisztikar, mely elvégre is a maga egészében felkísmeretesen igyekszik hivatalos kötelességát teljesíteni. Egyébiránt a cikkeleyezők legyenek meggyőződve, hogy a város első tisztviselője, a polgármester, aki maga jár elől a legszebb példával a hivatalos órák pontos betartásával, talán módót arra, hogy az esetleg kötelességét felede és a hivatalos időt be nem tartó tisztviselővel érdeme szerint fog elbánni.

Nagyrabecsüdjék az igazságosan ellenőrnő sajtot, de veszték az nemzeti közértekből, ha unos-untalan üres számbat csepe, ha ok nélkül gyanút és igaztalanul támad és abehyett, hogy eszméket dobna fel, abehyett, hogy nagy és üdős kérdések elbírálásába bocsátkoznak, kicsinyes dolgokon nyargalódnak és műtethaborodással tárgyal oly ügyeket, melyeket a gyakorlat és tapasztalás — melyek az élet mesterei — jónak találának.

17.857.1906. B. M. szám.
47.798.1906. K. M.

Szabályrendelet

az acetyléngáz előállításáról és vídítási vagy más célokra való felhasználásáról.

(Polgáttala)

18. §.

A 16. és 17. §-ok értelmében megvisszált és engedélyezett összes készülék a vizsgálat, illetve a tényleges használatba vételtől számitandó minden 3 év után Budapestban a vizsgáló-bizottság egy-egy tagja, vidéken pedig az illetékes kerületfelügyelő által arra nézve utólag megvizsgálandó, vajon elég jó karban vannak-e? Amennyiben a készülék megfelelőnek találtatik, az engedély további 3 évre meghosszabbítottik, mely körülmény az eredeti engedélyszámi okmányra, illetve az aronosságot igazoló bizonylatra a vizsgálatot teljesítő közeg által reá vezetendő.

A jelen szabályrendelet életbelépése után felállított minden gazfejlesztet készülék tényleges üzembe vételének időpontja az acetylenipari vizsgáló-bizottságnak az üzembe vétel alkalmával bejelentendő. Ugyancsak bejelentendő mindazon készülékek üzembevetelésének időpontja is, melyek az 1902. évi 64.792. B. M., 48.795. K. M. sz. rendelettel kiadott szabályrendelet hatálya alatt állítottak fel. E bejelentésben az engedély, vagy az aronossági bizonylat száma, a készülék tulajdonosának neve és lakhelye megjelölendő. Azon használatba vett készülékekre nézve, melyeknek üzembe vétele bejelentve nem lett, az engedély, vagy az

azonosság bizonylat kelte tekintetik az üzembevétel időpontjának.

E rendelkezés a hordozható (kézi) acetylengázfejlesztő készülékekre és lámpákra nem terjed ki.

19. §.

Az engedély irásban adandó s abban az engedélyezett készülék szerkezete és használatának, valamint felállításának módja s végül az a körülmény, hogy az engedély érvénye a vizsgáltól, illetve a tényleges használatba vételtől számított 3 évre terjedő joghatállyal bír, a bejelentő által bemutatott rajzok egyik példányának hozzáfűzése mellett tüzetesen megjelölendő.

A bejelentő által bemutatott rajzok másik példányát a vizsgáló-bizottság iratrájában őrzendő meg.

Az engedélyről a bejelentőre nézve illetékes elsőfokú rendőrhatalóság, Budapesten a magyar királyi államrendőrség főkapitánya, az engedélyirat másolatának és a bemutatott rajzok harmadik példányának megküldésével, mindenkor értesítendő, kivéve azon esetet, midőn a bejelentő a készüléket szabadalmaztatni kívánja, mely esetben az említett iratok a rendőrhatalóságnak csak a szabadalmi kérdés eldölte, illetőleg a fél ebbeli bejelentése után küldendők meg.

Az azonosságot igazoló bizonylat szintén irásban adandó s amennyiben e vizsgálatot a ker. iparfelügyelők végzik, annak másolata törzskönyvelés céljából a vizsgáló-bizottságnak minden esetben haladéktalanul be kell küldendő.

Ugyancsak törzskönyvelés céljából a kerületi iparfelügyelőknek kötelességük az általuk eszközölt 3 évenként való újbóli vizsgálatok megtörténetéről a vizsgáló-bizottságot, a vizsgálat idejének és eredményének megjelölésével, esetről-esetre értesíteni.

20. §.

A vizsgáló-bizottság engedélyének kelte és száma a megvizsgált fejlesztő készülékeken a bejelentő által alkalmas módon, elválaszthatatlanul és tartósan megjelölendő. Ily megjelölés, illetve a 17. §-nak megfelelő azonosságot igazoló hitelesítő bélyegnélküli acetylengázfejlesztő készüléket alkalmazni, eladni vagy más módon forgalomba hozni tilos.

21. §.

Ugyanilyen engedélyezési eljárás alá esnek a hordozható (kézi) acetylén-gázfejlesztő készülékek és lámpák szerkezetei is.

A kizárólag külföldre való szállítás céljából raktáron tartott lámpák engedélyezési eljárás alá nem esnek; ilyeneket azonban az ország területén forgalomba hozni tilos.

22. §.

A vizsgálatért díjak fizetendők; e díjak nagyságát a vizsgáló-bizottság szervezőtere és a készülékek megvizsgálásánál követendő eljárásra vonatkozólag alkotott s jelen szabályrendelet mellékletét képező szabályzat állapítja meg.

23. §.

A vizsgáló bizottságnak az acetylén-gázfejlesztő készülékek engedélyezése körüli eljárásnál hozott határozatai éellen 15 nap alatt felelőssel lehet élni; a felelőzés éfö-lött, illetve a készülékek engedélyezésének kérdésében, a magyar királyi belügyminiszterrel egyetértőleg vélelőlesen a kereskedelmiügy magyar királyi miniszter dönt.

Amennyiben a vizsgáló-bizottságnak arra a célra kiküldött tagja, illetve az eljáró ker. iparfelügyelő az azonosságot igazoló bizonyítvány kiállítását, valamint az enge-

délynek további 3 évre meghosszabítását megtagadja, az eljáró közeg eme ténykedése ellen a vizsgáló-bizottsághoz való előterjesztésnek van helye. Ily esetben a vizsgáló-bizottság az előterjesztés, illetve a panasz tárgyává tett eljárás felett határoz, mely határozat ellen a jelen §. első bekezdése értelmében való felelőbezésnek van helye.

III. RÉSZ.

A gázfejlesztő felállításának engedélyezéséről.

24. §.

Acetylengáz-fejlesztővel, illetve előállításával üzletszerűleg fogalkozó ipartelepek, az előállított gáz mennyisé- gére való tekintet nélkül, az 1884. évi XVII. t.-cikk 25. A) §-a szerint (gázkészítő és gáztartó intézetek) csak előzetes iparhatósági telepengedély alapján létesíthetők.

A telepengedély kiadással az iparhatóság az idézett törvénycikk 26—33. §§. értelmében jár el.

A telepengedélyezési eljárásához a tűzoltóparancsnok is meghívandó.

25. §.

Magánfogyasztás céljaira szolgáló acetylengázfejlesztő készülékek, amennyiben 30 lángnál többet táplálnak, csakis előzetes rendőrhatalósági engedély alapján állíthatók fel.

Rendőrhatalósági engedély alá tartoznak továbbá a nyilvános épületek (színházak, tanintézetek), üzleti és idegenek által látogatott közhelyiségek (vendéglők, kávéházak, ülés-termek, gyárak, műhelyek) berendezései. Ily helyiségekben acetylengázfejlesztő készülék, tekintet nélkül a berendezés nagyságára, mindenkor csak előzetes rendőrhatalósági engedély alapján állítható fel.

A hordozható acetylengáz-fejlesztő készülékek az esetben, ha azokat az acetylengázfejlesztő készülékek szerkezetének megvizsgálására szervezett bizottság az engedélyokmányban kifejezetten mint ilyeneket megjelöli, nyilvános és közhelyiségekben is külön rendőrhatalósági engedély nélkül felállíthatók és ázembe hozhatók. Az engedélyokmányban egyttal az ugyanezen helyiségben felállítható ilyen készülékek száma is megszabható.

26. §.

Aki ily gázfejlesztő készüléket felállítani kíván, köteles ebbeli szándékát az illetékes elsőfokú rendőrhatalóságnak irásban bejelenteni; a bejelentéshez csatolandó a készüléknek, a készülék számára kijelölt helyiségnek és a berendezés módjának pontos rajza és leírása.

A bejelentés alkalmával azt is igazolni kell, hogy a készülék, illetve a készülék szerkezete a szabályrendelet 16. §-a szerint a vizsgáló-bizottság által engedélyeztetett.

27. §.

A bejelentés vétele után az elsőfokú rendőrhatalóság legkésőbb 15 nap alatt — szakértők, a tűzoltóparancsnok, a székesfőváros területén a 9. §. szerinti vizsgáló-bizottság kiküldendő szakközegeinek meghívásával — helyszíni szemlért tart, a felállítani kívánt gázfejlesztő készülék elhelyezésének és berendezésének módját közrendészeti és tűzbiztonsági szempontból alapos vizsgálat alá veszi, s az engedélyezés kérdésében a szemle eredménye alapján határoz.

A rendőrhatalósági szemle alkalmával a készülék használatba vételének időpontja az engedély, illetve az azonossági bizonylatra reá vezetendő.

28. §.

Oly gázelektromos telepeknél, amelyek 150 lángnál többet táplálnak, az engedélyben kikötendő, hogy a telep kezelésére a jelen szabályrendelet 38. §-a szerint képzett egyén alkalmazandó.

29. §.

Az 1903. évi március hó 15. előtti létesített acetylén-gáz-világítási telepek gázelektromos készülékek, amennyiben azok egy már esetleg utólag engedélyezett készülékkel ugy szerkeszti kivétel, valamint a méretek tekintetében nem teljesen azonosok, engedélyezés végett a vizsgáló-bizottságnak bemutatandók.

Amennyiben egy ily telepen felállított gázelektromos készülék egy, esetleg már több engedélyezett készülékkel a kivételi szerkesztés és méretek tekintetében teljesen azonos, ezek tekintetében a 17-ik §-ban foglalt rendelkezések irányadók.

30. §.

Jelen szabályrendelet életbe lépésétől számított 3 hónap leteltéig valamennyi hordozható acetylén-gázelektromos készülék, lámpa, melyek jelen szabályrendelet életbe lépése előtti időben kerültek már a forgalomba, lebélyegzés végett Budapesten a vizsgáló-bizottságnak, vidéken az illetékes ker. iparfelügyelőnek bemutatandó. E lebélyegzést egy a bizottság, valamint az iparfelügyelő díjlanlan teljesítik. A fenti határidő letelte után olyan készüléket, lámpát használni, mely semmi lebélyegzéssel ellátva nincsen, tilos.

31. §.

A helyszíni eljárás költségei a bejelentőt terhelik.

32. §.

Ha az engedélyezett gázelektromos készülék és berendezés másnak tulajdonába megy át, az új tulajdonos azt újabb bejelentés és engedély nélkül használhatja; az eredeti engedély felhatalmaz azonban az új tulajdonos is betartani köteles.

33. §.

Az engedélyezett gázelektromos készülék mindennemű átalakítása ugyanazon eljárás alá esik, mint az új gázelektromos készülék engedélyezése.

34. §.

Acetylén-gáz fejlesztő készüléket pincében vagy padlason elhelyezni nem szabad, ily készülékek csakis világos, jól szellőztethető s fűtésre vagy egyéb célra szolgáló kályhával al nem látott, a szomszéd helyiségektől legalább 30 centiméter vastag kőfallal elkülönített, szabadon és kifelé nyíló ajtókkal ellátott, fagymentes helyiségekben állíthatók fel.

Acetylén-gáz fejlesztő készülék elhelyezésére szolgáló helyiség más célra nem használható; belülről csak vizuál vagy gőzzel lehet ellátva, és csakis villamos lámpával, vagy befelé hirtelen üveggel lezárt lámpamentesen elzárt nyíláson át kívülről világítható meg.

A rendőrhatalomra engedélyhez kötött acetylén-gáz fejlesztő készülékek csak ajtó- és ablaknyitók falhoz épített, vagy teljesen különálló s egyébként a fentebb említett köteleknek megfelelő helyiségben állíthatók fel.

Minden helyiségben, hol acetylén-gáz fejlesztőtől avagy calcium-carbid raktározattól, az erre vonatkozó óvatossági szabályok figyelmeztetésképen kifüggesztendők.

IV. RÉSZ.

A készülékek kezelőinek képzéséről.

35. §.

Acetylén-gáz-világítótelepek felállításával és berendezésével csakis erre képzett egyének foglalkozhatnak.

Ez az iparág az 1884. évi XVII. t. cikk 5. §-a alapján a képzéses igazolásához kötött s az idézett törvények végrehajtása iránt 1884. évi augusztus hó 26-án 39.260. szám alatt kiadott földmívelési, ipar és kereskedelemügyi miniszteri rendelet 2. §-ában felsorolt iparágak közé soroztatik.

En alapon acetylén-gáz fejlesztő készülékek felszerelésének és berendezésének iparszerű végzése iparigazolvány csak annak adható, ki az iparörvényben megállapított általános feltételeken kívül az iparág részére vonatkozó képzettségét az 1884. évi XVII. t. cikk illetve 6. §-a, vagy a jelen szabályrendelet 38. §-a szerint igazolja.

Azokra, akik ily készülékek felszerelésére és berendezésére már az 1902. évi 64.792. B. M. - 48.795. K. M. számú rendelettel kiadott szabályrendelet kibocsátása előtt nyertek iparigazolványt; e szakasz rendelkezései nem terjednek ki.

36. §.

Kereskedők és gyárosok, kik acetylén-gáz fejlesztő készülékek aladjárva s ezzel kapcsolatban ily készülékeknek felállításával és berendezésével foglalkoznak, e munkálataikat amennyiben az előirt képzettséssel maguk nem rendelkeznek, az 1884. évi XVII. t. cikk 8. §-ához képest csak oly egyének által végeztethetik, kik e készülékek felszerelésére és berendezésére a jelen szabályrendelet 38. §-a szerint képzettek vannak.

Kötelesek továbbá minden egyes készülékhez annak használatára és felállítására vonatkozó s a vizsgáló-bizottság által megfelelőnek talált utasatást mellékelni.

37. §.

Acetylén-gáz fejlesztő készülékeknek keresetszerű kezelésével csak oly egyének foglalkozhatnak, kik erre a jelen szabályrendelet 38. §-a szerint a képzettségüket megszerzték.

38. §.

Acetylén-gáz fejlesztő készülékek felszerelésére, berendezésére és kezelésére a képzetes külön vizsga letétele által szerkesztő meg.

A vizsga letételének módját a jelen szabályrendelet mellékletét képező szabályzat állapítja meg.

V. RÉSZ.

Büntető határozatok.

39. §.

Aki e szabályrendelet rendelkezései feljött határozmányai ellen vét, amennyiben mulasztása, vagy eselekménye más rendelet, vagy valamely törvény büntető határozmányai alá nem esik, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, behajthatatlanság esetén megfelelő ézsárral büntetendő.

40. §.

A jelen szabályrendelet 2. 3., 4., 5., 6. és 8. §-aiba út-kozó kihágások esetén elkövetési -- 39. §-a szerint kiszabható pénzbüntetésen felül -- 15 napig terjedhető elzárással büntetendő.

41. §.

Aki e szabályrendelet 7. és 9. §-s ellenére -- „Compagnie française de l'Acetylène Dissous” szerint előállított

acetyléntől eltekintve — sűrített vagy folyékony acetylént gyárt, forgalomba hoz és elad, vagy aki a vizsgáló-bizottság nem engedélyezett rendszerű acetyléngáz fejlesztő készüléket forgalomba bocsát, illetve elad, vagy végül az acetyléngáz fejlesztő készülékeken a valóságnak meg nem felelő oly felírást használ, mintha a készülék a vizsgáló-bizottság által engedélyezett volna, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel és 15 napig terjedhető elzárással büntetendő az illető, tárgyak ezenfelül elkobozandók s az illetékes község szegényalapja javára megtehető módon értékesítendők.

42. §.

A jelen szabályrendelet alapján kiszabott pénzbüntetések az 1901. évi XX. t.-cikk 23. §-ában megjelölt célokra fordítandók.

VI. RÉSZ.

Az eljáró hatóságokról.

43. §.

Az ezen szabályrendeletben megállapított kibágások esetében, valamint a III. részben meghatározott engedélyek kiadása körül:

elsőfokulag: vármegyékben a járási főszolgabíró, rendezett tanácsú és törvényhatósági joggal felruházott városokban pedig a rendőrkapitány, vagy a tanács által e részben megbízott tisztviselő, Budapesten az illető kerületi kapitány;

másodfokulag: vármegyékben és rendezett tanácsú városokban az alispán, törvényhatósági joggal felruházott városokban a városi tanács, Budapesten a főkapitány;

harmadfokulag a magyar királyi belügyminiszter jár el.

VII. RÉSZ.

Záró határozatok.

44. §.

Állami és tudományos közintézetek, amennyiben az acetyléngáz kísérletezés céljából állítják elő, e szabályrendelet határozmányainak alávetve nincsenek.

45. §.

E szabályrendelet 1906. évi október hónap első napján lép hatályba.

Budapesten, 1906. évi július hó 28-án.

Gróf Andrássy s. k.
m. kir. belügyminiszter.

Kossuth s. k.
kereskedelmi m. kir. miniszter.

(Folyt. köv.)

Vizvezeték ügye.

— Megjegyzések *Pazar István* kir. segédmérnök ur felszólításához. — Csak most jutott kezimhez „A Város” című hetilap ez idei 33-iki száma, amelyben Pazar kir. segédmérnök urnak, a m. kir. Orsz. Vízépítési Igazgatóság Közegészségügyi mérnöki osztálya kiküldöttjének, a legutóbb tartott vizügyi bizottsági ülés főlhatalmazása alapján, a közönséget megnyugtatón célzó jelentése van közzétéve.

Rendes körülmények között nyilván fontos kulturális intézménynek, mint amióh Debrecen sz. kir. város vízműve létesítésekor, az intézménnyel szemben támasztható összes kétételes és kérdések megvitatásának, az e végből alakult bizottság kebelében van helye. S a közegészségi mérnöki osztály nevében közzétett jelentés is, mivel ez osztály munkálkodása a vízmű kifogástalanságát garantálja, semmi hozzászólást nem tenne szükségessé. Amiódon azonban Pazar segédmérnök urnak a viztorony mikénti kapcsolására vonatkozó egyik megjegyzésében — jóllehet efferditve — közölt, bizottsági felszólalásomra rásmerni véle, s ehhez ott oly befejezés van füzve, amelynek hangja legalább komoly szakértelem között egyáltalán nem, de a földművelésügyi miniszterium kebelében működő szakértők részéről éppenséggel

nem szokásos, miért is azzal a közegészségügyi mérnöki osztály magát nem azonosíthatja, akkor a kihívó modorra nem hallgathatom el Pazar segédmérnök urat illető következő felvilágosításomat:

Nem mérnöki, hanem vegyész közegészségi szakértői szempontból tettem szavá a városi vízmű legutóbbi bizottsági ülésén, tisztán a közügy érdekében, egyéb kérdéseken kívül, a viztorony kapcsolatának módját. E kérdés fölvetésének sulypontja korántsem volt a viztorony építésének helye. Fölészólásom lényege azonban foglalható össze, hogy a víz közvetlenül a kutakból, illetőleg a vízgyűjtő medencéből kerül-e fogyasztásra a csőhálózatán át, mely esetben, — mint ez tervezve van, — csak a víz fölösege jut a viztoronyba, avagy, hogy a kutakból a viztorony közvetítésével megye-e a fogyasztó csőhálózatba?

Mindkét esetre vannak berendezések ott ahol, mint pl. Németországban, évszázados, kifejlődött multja van a városok vízműves vállalatásainak. Azonban éppen a német birodalomban a jelen időben nagyon is nyomos tapasztalatok alapján, majdnem kizárólag *viztoronyokon át* szolgáltatott vizellátásra berendezett műveket létesítenek.

A viztorony elhelyezésekor, a debreceniekhez hasonló viszonyok között, mérnöki szakértők szerint is főleg a beruházási költségek határoznak. Ahol ugyanis nagyobb mérvű hirtelen vízfogyasztásra számítanak s a terep magassága erre kedvezőbb, a vízszersz telepével lehetőleg átellenben állítják föl a viztoronyt s bizonyos utarcákész vízfogyasztását is egyszermind ellátó szállítócsövön át nyújtják föl a vizet a viztoronyba. Amikor pedig a terepviszonyok előnyössége s a vízfogyasztás előreláthatóan csekély ingadozása ezt lehetővé teszik, a viztoronyt, illetőleg víztartányt mindig a vízszersz telepek közelében állítják föl, üzematéknélis okokból. A viztorony helyének megválasztása maga tehát a közegészségügyet aránylag kevésbé érdekli nézőpont. Annál inkább kötelessége a közegészségügyi vegyész szakembereknek azk törődni, hogy a viz a viztorony tartányában nem-e romolhatik meg, amivel a viznek az egészségre ártalmas volta még akkor is jár, ha a víz megromlásának mérve, a nem vegyész módjában lévő izelésre, szaglásra, felületes megtekintésre, esetleg észre sem vehető. Szakemberek előtt közismert tény, hogy ha valamely eredetileg tiszta s szakorlatilag véve bakteriummentes ivóvíz *nyugvó* felülettel, még akár alacsonyabb hőmérsék mellett is, 12—48 óráig áll, az önmagától fertőződik s vízi moszatok, kórokozó s kümbömbös bakteriumok tanyájává válik és csakhamar meg is poshad. Sőt az elég gyakori esetek közé tartozik, hogy még a látszólag legtisztább jég is tífusz, vérhas, idült bélhurag járványok okozójává lesz. Emberi számítás szerint legjobban s legtovább áll ellen az ivóvíz a megfertőzésnek akkor, ha *áramlásban* van s éppen ezért nem kümbömbös dolog az, ha egy kutakból származó viznek csak éppen fölösege jut egy vízvezeték hálózatán keresztül a tartalékolt viztorony tartányába, amikor a vízszlop magassága e tartányban ugy a töltés, valamint a fogyasztás hatáására ugyan állandóan változni fog, de a víz egészséges áramlása jóformán a minimumra lesz tehető! Külföldön, ahol a szakértők a tudomány igaz fegyverével cserélik észmeiket, a vízműveket építő vállalkozók oly nagy sulyt helyeznek ma a viznek érintett alapos áramlására, hogy a víztartányt a koronkénti tisztogatás céljából nemcsak két részre osztják falaszallal, hanem az egyes medencékbe betemből készült u. n.: váltórezkes párhuzamos falakat építenek be, hogy a víz e falrészek között kigyőszőrezen áramolhassék a víz beömlő nyílásától a vízvezeték hálózat szájá felé. A víztartány közvetítette áramló vizet adata berendezés magától érteletlen nem zárja ki azt, hogy a csőhálózat a kutak felé ész oldalán is összekötvé legyen a vízgyűjtő medencével, azonban ez összekötő cső csak ritka szükség esetén veendő igénybe.

Nagyon szeretnék megjegyződni arról a maximálisan 1—2 fok különbözetről is, amelyet Pazar segédmérnök ur megjelöl a kutak és a tartány vizének hőmérséke között, ha a víz a tervezett módon csak a csőhálózatán át fog a tartányba mint fölöseges jutni. Mert a nap és éjjel tekintélyes részében a csőhálózatba kerül friss víz, mint a már ott levőnél nagyobb fajsúlyu, a fizika törvényei szerint okvetlenül a csőhálózat legmélyebb részeiben fog elterülni, míg a homokos talajnak az összes talajok között legnagyobb hővezetőségétől nyáron bizonyára fölmelegedő, első szivattyúzásra vizet kisebb fajsúlyuknál fogva csakis a magasban fekvő viztoronyba kerülnek, ahol csak még tovább melegessenek s inficiálódhatnak. A viztorony egyszer inficiált vizet pedig a vele összeligszelőben lévő legfrissebb alsó vízmennyiséget is tovább fogja fertőzni az egész vízhalozatban, de előné nem látható tömegesebb vízfogyasztás (tűzvész, utcalocolás, csőrepedés

stb.) esetén maga is fogyasztásra jut s az egész csőhálózatot hosszabb időre is egészségtelenné teheti.

Tehát a közfogyasztást szolgáló ily vízmű építéskor a víz építése érdekében közegészség-szempontból csak a higiéniai vizsgálatokban jártas vegyész szálhat hozzá szakzerűen a dologhoz. S míg akár mint a vízügybizottság tagjának, akár mint a debreceni állami vegykísérleti állomás vezetőjének, a magam hatáskörében a földmívelési miniszterium egyenes megbízásából is a legnagyobb buzgalommal volt szándékom Debrecen sz. kir. város közüzéséig vezető pótló vízvezeték felépítésénél is, most Pazár segédmérnök ur indokolatlanul terrorisztikus hangja még fokozza kiváncsiságotam az azokról való meggyőződhetesemre, amikre nézve Pazár ur nyelmen szemben oly irigylésre méltó önbizalommal nyilatkozott van. Mert igazságot osztani legjobban a tények fognak, s azok fogynak.

Széll László dr.,

a debreceni gasz. akadémián a chemia-physika tanára,
vegkísérleti állomási vezető.

Határozat a hivatalos órák ügyében.

19.389. sz. 1906. sz.

Beterjesztetik a hivatalos órák egyfolytában tartása ügyében megtartott értekezletről felvett jegyzőkönyv.

Határozat.

Mintán a tanács úgy a folyó évi június 1-től szeptember 15-ig tartó próbaidő alatt, mint a megtartott értekezleten kifejezetten meggyőződést szerzett arról, hogy a hivatalos óráknak egyfolytában tartása a közüzés érdekében nem ütközik, sőt a tisztviselők eredményesebb munkáját lehetővé teszi és a városra nézve anyagi megtakarítást szül, a folyó évi 6295. sz. határozatban foglalt indokokból kimondja, hogy az Iktatóhivatal és a Rendőrség kivételével további rendelkezésig a hivatalos órák a városházán d. e. 8 órától délutáni 1 óráig egyfolytában tartassanak s felhívja a polgármester urat egyfolytában, hogy ezen hivatalos órák pontos betartását a legszigorúbban ellenőrizze és a mulasztások ellen a megtróli eljárást foganatosítsa, másfelől, hogy munkaszüneti napokon a szükséges képest a hivatalos órák meghosszabbítása iránt saját hatáskörében intézkedjék.

Egyidejűleg felhívja a tanács a főszerződőt, miszerint intézkedjék, hogy a tűzifa és faanyagok a városházán egész nap árusíthatassanak.

Miről polgármester és főszerződő urak, a tanács összes bel- és kültagjai, az összes hivatal főnökök és Raics Gyula kiadó határozatilag értesítettek.

Debrecen sz. kir. város tanácsának 1906 szeptember 13-án tartott üléséből.

Kiadta:

Varga, polgármester, jegyző, th. tanácsnok.

Hírek.

— **Olvasóinkhoz.** Lapunk mai számához csatolva veszik olvasóink Kövendy Domokos bizottsági tagnak érdemes munkáját, melyben a Hortobágy hasznosítása ügyében tett javaslatát okolja meg. Bizottsági tagtársunk elég világosan és meggyőzőleg érvel álláspontja mellett, hogy bizonyára még azokat is a maga részére hódítja, akik eddig idegenkedtek javaslatától. Ajánljuk ezen szép és érdemes munkát olvasóink és mindazok figyelmébe, akik a Hortobágy közgazdasági újjászülése iránt érdeklődnek.

— A városi birtokok határvonalai. Kovács József polgármester Magoss György dr. tisztviselő vezetésében határrendezés céljából a külöségeken járván s ott szerzett tapasztalait terjedelmes jelentésben mutatta be a tanácsnak. A polgármester alaposan megtekintvén a város

határát, úgy találta, hogy egyes földtulajdonosok az árkokat a város határdombjain keresztül vezetik, ami maga után vonja azt, hogy idők múltával a határdomb teljesen eltűnik. Ezen ezen okból a polgármester intézkedést kér és ajánlja, sürgeti a város összes határvonalának megismerését, még pedig a szovati és guti birtok határára és kiterjedőleg, továbbá nézete szerint utasítandó volna a mezőrendőr kapitányság arra, hogy a határdombokra felügyeljen, a mérnöki hivatal pedig arra külön felveendő munkáskörrel hozná rendbe az összes határdombokat. Az erre szükséges összeget végül a közgyűlés illeszké az 1907. évi költségvetésébe. A polgármester jelentését biznyára érdeme szerint fogja a tanács elintézni.

— A presbiterium átirata. A debreceni (ev. ref.) egyház presbiteriuma a napokban átirát a városi tanácshoz, kijelentvén, hogy a gazdasági intézet épületét hajlandó megvenni és az átvétel módozatait megállapító tárgyalásokra Kiss Albert felkészlendőket, Simonffy Imre kir. tanácsos, főgondnok vezetésével Dicsőfő József, Szele György lelkeseket, Márton Imrs, Juhász Ignác, Balogh Ferenc presbitereket és Somogyi Pál főjegyzőt küldi ki megbízottjai gyantán.

— A marostordamegyei tisztviselők. Marostorda vármegye törvényhatósága tudvalevőleg az összes megyei tisztviselők ellen elrendelte a fegyelmi eljárást megelőző vizsgálatot annak megállapítására, hogy a tisztviselők mennyiben felelnek meg a nemzeti ellenállás ügyében hozott közgyűlési határozatnak. **Andrássy Gyula** gróf belügyminiszter a vármegye eme határozatát jóváhagyta.

— Az élve eltemetés ellen. Gróban évek óta az a szokás, hogy mielőtt elföldelne a halotat, szivét egy hegyes tüvel keresztűlszúrják, hogy az élve eltemetés rettenetes borzalomtól megmentsék az embert. Ujabbban Svédországban egy nő egy elmés szerkezetet talált fel, melyet a koporsóra alkalmaznak. Mihelyt a tetshalott csak legcsekélyebb életélt is ad magáról, a készülék levegőt hajt tudéjébe. Lindl aszony már régebben alkalmazta találmányát és azt mondják, hogy 2200 ember közül hármát adott vissza az életnek.

— Zala vármegye új tisztviselői. Zala vármegyében a Cser tán Károly volt alispán székebe Aray Lajos h. főjegyzőt, ennek helyére pedig Czukeller Lajos első aljegyzőt választották meg. Ugyanezen közgyűlés fegyelmi vizsgálatot indított meg Szentmiklósy Gyula tapolcai és Merky Antal benyeni főszolgabírák ellen, mivel Szűlvoszyk Dező kormánybiztosága idején a vármegye tilalma ellenére a kormánybiztos által láttaozott nyugtára vették fel fizetésüket.

— Örökégő kályha. Dlusatus Frigyes mechanikus és testvére egy olyan kályhát talált fel, amelyet nem kell minden alkalommal algyújtani és szabályozható lévén, kevés tüzelő-anyagot fogyaszt. A kályhát össel hozzájuk meg és csak tavasszal alszik el; a fát nem kell hozzá vágítani, hanem az egész hasábot úgy állítják a kályhába, mint a gyertyát a gyertyatartóba; a keletkezett gáz és füstje teljesen elég, tehát a kályha füstnélküli; a tüziréteg vastagsága, mint a gyertyaláng, tetszés szerint szabályozható; apró fára nincs szükség a melegség előállítására az eddigiek három-négyszerese; a begyújtás oly egyszerű, mint a gyertyánál; gőzkazánoknál alkalmazva, a hasznosítás nem 16, hanem 40—60 százalék. Szabályozhatósága miatt kis és nagy szobát is fűthetünk kis kályhával és az ár nem haladja meg az eddigi kályhák árát. A földalólók már szabadalmat kaptak találmányukra és legközelebb Budapesten is be fogják mutatni.

— A cseléd- és munkabér általános és egyöntetű szabályozása. A hevesvármegyei gazdasági egyesület feliratott intézett a munkáskérdésben a földmívelésügyi miniszterhez. A felirat hivatkozik arra, hogy az évről-évre megismétlődő, sőt újabb időben ismétlődő mértékben fellépő gazdasági cseléd- és munkásstrájk az egyes gazdáknak, valamint a gazda-társadalomnak aggodalomra ad okot. A cseléd- és munkabér általános és egyöntetű rendezése, nemkülönben a strájk ellen való védekezés módozatainak megállapítása huzamos idő óta országszerte beható tanácskozások tárgya. Széttagoltan azonban a tanácskozások

kellő eredménnyel nem járnak, szükséges volna egy egyöntetű munkás- és cselédszerveződések az illető faktorok meghallgatásával törvényhozási uton való megalkotása az egész országra nézve, tekintetbe véve az éghajlati és közgazdasági viszonyokat. Kéri az egyesület a minisztert, hogy védje meg a gazdátársadalmat a veszedelemtől az egyöntetű munkás- és cselédszervező törvényhozási megalkotásával. — A hevesvármegyei gazdasági egyesület főelőjárta támogatás végett megküldötte az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek is, amely a kérdéssel huzamos idő óta foglalkozik.

— A nőpáriskola kérelme. A debreceni jótékony nőegylet nőpáriskolája, mely az ország egyik legkínzóbb intézete, folyamodott a városhoz a rendes évi begyűlés mellett 1000 korona ideiglenes segélyért. A jog- és pénzügyi bizottság f. hó 18-án tartott ülésében tárgyalta ezen kérelmet és kijelentette, hogy nem zárkózik el ezen közhasznú intézmény újabb támogatása élől, előbb azonban óhajtánna látni az iskola költségvetését és zárószámait. Meg kell itt említenünk, hogy a nőpáriskola mintegy 40 növendékkel vett fel teljesen tandíjmentesen, ez által is segíteni akarván a szegényebb néposztály leánygyermekének kiképzésén. Ez az iskola az életnevelés, akik onnan kikérülnek és kényerültek az ott szerzett tudás segélyével szerzik, örök hálával gondolnak az intézetre.

— Közgyűlés. Az alsó-szabolosi-tiszti ármentesítő társulat október 2-án délelőtt 10 órakor tartja évi rendes közgyűlését a Szechenyi-utcai társulati székház nagyszobájában Dessewffy Aurél gróf elnöklésével. Ugyanezen gyűlésen ejtik meg a tisztújítást is.

— A baptisták a polgármesternél. A debreceni baptista egyház a héten tiszteltet városunk polgármesterénél, átnyújtván egy díszkötésű bibliát és egy szoltárszámolás könyvet. A polgármester szívesen fogadta a küldetést, kijelentette, hogy ajándékokat egyáltalán nem fogad el személyére nézve, hanem átveszi a könyveket és azokat a város könyvtárába helyezi el.

— A gázaráról. A f. hó 18-án tartott jog- és pénzügyi bizottsági ülésben tárgyalás alá került a világitási vállalat 1907. évi költségvetése is. A bizottsági tagok közül többen a gázárak leszállítása mellett érveltek, a többség azonban az árak leszállítást elvetette és a költségvetést a közgyűlés elé elfogadásra ajánlja.

— Az 1907. évi költségvetés. Városunk házi pénztárának és alapítványi pénztárának 1907. évi költségvetés-irányzatát a héten tárgyalta a jog- és pénzügyi bizottság. A szükséges felvilágosítást Roncsik Lajos főszámvevő adta meg. A bizottság a javaslatot a gazdasági bizottság megjegyzéseinek figyelembevételével elfogadásra ajánlja a legközelebbi közgyűlésnek.

— Bérczy Béla halála. Bérczy Béla fő- és székvárosi rendőrkapitány f. hó 18-án szíven lötte magát. Bérczy legutóbb fejezelmé uton áthelyezték és valószínű, hogy az ambiciózus tisztviselőt ez kergette a halálba.

— Halálozás. Vérszék Kálmán miniszteri tanácsos szövetségében váratlanul elhunyt. Nagy tehetségű, munkás férfi volt, kinek halála közeleltünk nagy vesztesége.

— A nagyerdei gyógyfürdő. Hányan vannak városunkban is, akik elmennek hidegvíz kúrára messzre idegenbe, tengerpart alá, holott a hidegvízgyógyimódol ép nagy használatnak a Nagyerdőn, hol a vízgyógyimód minden modern eszközök, a fürdőbelső felszereltség, tudománya, lelkesmeretes gyógykezelése rendelkezésükre áll. A fürdőbelső Balkányi Ede dr. főorvos a legnagyobb aldozatossággal tartja fenn a fürdőt, nagy költséggel felszerelte azt a modern higiénia minden eszközzel oly es csőcső arán karátáthajta magát mindenki, mint sehol a világon. A víz alkalmazása gyógyeszközök, hőmérők, alak- és időtartam tekintetében oly sok változatosságot enged, hogy azt a legkínzóbb betegeknek is eredménytelenség nélkül alkalmazhatjuk. Általában a vízgyógyimód edzőleg, élettelőleg és erősítőleg hat. Az anyagcsere fokozódása, az idegrendszernek kedvező befolyásolása által a beteg szerveinek megváltozott működésük idejétől elp. Sem fatag, sem öregje nem záródik ki a hidegvízgyógyimód alól. A fiatal szervezet erőteljesben fejlődik és gyarapszik mellette, míg a magasabb korban a hanyatló erőket feléliként és a lassan működő szerveket felrészíti. Eredmény-

nyel alkalmazható tehát a vízgyógyimód és annak különféle alakjai: 1. Súlyos betegségek utáni elgyengülésnél. 2. Erősödési és edzési szempontból, a légzőszerveknél hurto állapotra való hajlamánál. 3. Táplálkozási zavaroknál, u. m. vérszegénység, sápkór, kövértség, közvény, görvéltség és czukorizelésnél. 4. Gyomor- bél- és májbetegségeknel. 5. Vérkeringést zavaroknál, vértelenség- és aranyeres bántalmaknál. 6. Rheuma- és idegbántalmaknál. 7. Az idegrendszer megbetegedéseivel, a neurastheniával, ennek sokadala jelenségeivel, a mint: fejfájás, szédülés, fejfájás, levertség, szellemi és testi kimerültség, álmatlanság, asthima, idegesség szívántalmak, a gyomor-, bél- és nem szervek neurastheniájánál, hysteriánál, Basedow-féle betegségnél, görösös és hűdéses állapotoknál. — A nagyerdői hidegvízgyógyintézet modern és cziszszertű berendezése, fekvése és kitünő puha víz fölétele alkalmas tényleg a vizkúrának sikeres használatára. Fővárosi szakértői személyzet végzi a teendőket az árak megsértelke. Orvosi felügyelet. Az intézet egész nap nyitva férfiaknak: d. e. 9 óráig és d. u. 5–8 óráig; nőknek: d. e. 9 órától d. u. 5 óráig. Kiki keresse meg elvezett egészségét a nagyerdői hidegvízgyógyintézetben.

Vármegyék és városok.

— Hatásági mészmászárk Szegeuden. Szegedről írják: A tühetlen drágaság ellen már akcióba lép a vidék, úgy fogva föl a helyzetet, hogy a drága városokban a rossz táplálkozás miatt az egészségügyi viszonyok is rosszak, a szegénység jisztoj mérveket ölt s a bönök elszaporodnak. Dr. Kószó István szegedi városi képviselő indítványt nyújtott be a tanácsnak, hogy a gazdasági és közlekedési bizottság meghallgatás nélkül (mert ez csak kiséletlenül az ügyet) azonnal intézkedjék egy hatásági mészmászárk felállítását iránt. Evegéből a szükséges adatokat Temesvári hatóságától, ahol már működik hatásági mészmászárk és a hus kilogramm 90 fillérről képes árusítani, szerezzék be. Az indítvány megteleitve főleg az készitette Kószót, hogy a szegedi mészmászárk, akik nemrégiben is indokolatlanul fölemelték a hus árát, most újra, azon ügyrel ájt, hogy az új piaci rendszerből következtetében csont nélkül kötelesek a hus kiemri, egyszerre újabb 40–50 fillérry emeléssel szarolják a közönséget. A seletés minőségű marhahus eszerint Szegeden 1 korona 40 fillér és 1 korona 76 fillér között váltakozik. Nyomatékat, az igaz, nincs rajta, ellenben a hus közötti csontokat annál nagyobb bőkezűséggel hasznagadják bele. A hatásági mészmászárk, melynek felállítását iránt egyhangu a helyes vélemény, bizonyára észre téríti a fellauvalkodott hus-nagydságokat, akik már nem férnek bőrükben. Hat nálunk nem lehetne ilyen mozmalmat kezdeni?

— A meztürri választás. Tóth János államtitkárú történt kinevezése miatt lemondott a meztürri mandátumról. A kerülésben hétfőn volt az új választás. Az államtitkárnak Nyilas János szocialista jelölt volt, az ellenfele, aki nyolc szavazatot kapott, míg az államtitkár háromszázötvenkilencet. Így Tóth János államtitkárt háromszázötveneg szavattal megválasztották.

— A ceglédi polgármester ünnepzése. Ceglédről írják nekünk: Amikor Gubodi Ferenc ceglédi polgármester az alkotmány kibontakozás után a szomszédos Nagykorós függetlenségi programmal országgyűlési képviselőjévé választotta; Cegléd képviselőtestületének nagy többsége egybegyűlt, hogy a polgármestert megkerje, mondon le képviselői mandátumáról s 23 éven át viselt polgármesteri állását továbbra is tartsa meg. Gubodi jó barátai a polgármestert iránt érzett hálaüzenet és tiszteletüknek kifejezésé adandó, társasvacsorát rendeztek, melyen Pestmezei festője főispánja, Gulner Gyula is jelen volt, aki a pohárköszöntőjében során lendületes szavakkal, az érdem teljes méltánylásával köszöntötte Gubodit, mint a vármegyei közigazgatásnak egyik érdemes és ösziopos tagját. Táviratban üdvözölték az ünnepelt polgármestert meg az alispán és Takács József jelkészi, aki hivatalos elfoglaltsága miatt személyesen nem vehetett részt a lakomán.

— Miniszteri titkárból — községi jegyző. A fővárosi szomszédnagyalálván lévő községek egyikében, Rákospalotán választották jegyzőt. Ivánka Pál váci fészolgabíró vezette a választást és bejelentette, hogy tisztegy pályázó akadt a nagyközség első jegyzői állására. Kovács Kálmán evangélikus jelkészi, kért a fészolgabíró, hogy Pál József-rákospalotai második jegyzőt mérje, nem jelöli Ivánka kijelentette, hogy Pál Rudnay Béla alatt az abszolút kormányknak készsége szolgálja, uo a község. Jegyzőjé székbe pedig oly egysz ember kell, hogy a majd elkövetkezik az új harc, ingadozás nélkül meg tudjon állni a maga körében. A fészolgabíró beszédét nagy lelkeséssel fogadták, azután megkezdődött a szavazás. A szavazatokból Vágó Ferenc, miniszteri titkár, anyoknyvi jegyzője kapta a legtöbbet, s így ő lett a nagyközség első jegyzője. Vágó Ferenc azonnal letette az esküt.

— **Kristóffy tisztviselői.** Makoról írják nekünk, hogy Andrassy Gyula gróf, belügyminiszter Hoffer Lipót dr., megyei főorvos kinevezést megsemmisítette. Hoffer Kristóffy főispánja, Csesresny János nevezte ki főorvosá. A kinevezés megsemmisítésének megokolása szerint Csesresny a kinevezés alkalmával mellőzte a törvényes formásokat, nevezetesen nem hirdetett pályázatot, s nem kért javaslatot a kinevezés ügyében a közigazgatási bizottságtól.

— **Tisztogatás Szatmár vármegyében.** Nagykárolyból jelentik: Falussy Árpád dr. főispán energiának végzi a vármegyei tisztikarnak megisztítását azoktól a tisztviselőktől, akik annak idején a darabont-kormány szoldjába szegődtek. Eddig Nagy Sándor tiszteleti főjegyzőt, ki Nagy László megyefőnöknek instillációján a közügyés tiltó határozata ellenére az eskümtől felolvatta, továbbá Lovsay Endre mátiszátkai és Bösörmenyi Endre csengeri szolgabírákat nyugdíjazta, most pedig a nemzeti ellenállásban részt nem vett összes megyei tisztviselő ellen elrendelte a fegyelmi vizsgálatot. A közigazgatási bizottság a fegyelmi vizsgálat vezetésével Nemesóti Szabó Antal kir. közjegyzőt, közigazgatási bizottsági tagot bízta meg. Itt említjük meg, hogy a vármegyei székház restaurálásán Kristóffy József főispánja és Nagy László alispánja által fejezték be és így e két ember nevét a megyei székház előcsarnokában elhelyezett táblára bevészték. A megyebizottsági tagok e két nevét gyászleppel vonták be. Most végleg letint a két gyászos név az emléktábláról és helyén három szép tulipánvirág jelzi, hogy a darabont-kormány szellemének még az emléke is elpusztult Szatmár vármegye székházából.

Szerkesztői üzenetek.

Városok Lapja szerk. Esztergom. A lapot megkaptuk és örömmel olvastuk kitűnő cikkeivel. Üdvözlöt.

L. K. Elmondtuk már számtalanszor, hogy a Hortobágy hasznosításának kérdésében álláspontunk változatlan. Ennek a mondatának birodalomnak is beillő földterületnek kiaknázása és jövedelmezőbbé tétele Debrecennek emiens érdeke. Hasznos lesz ez az adózott polgároknak is, mert csökkenteni fogja a közköltséget, sőt el is enyészeti. A kivétel módosítaira nézve azonban mi sem értünk mindenben egyet a tervek legtöbbjével, azt pedig folyton hangoztatjuk, hogy ebben a körkörösben nem szabad számításon kívül hagyni a polgárok érdekeit, amit mi úgy értelemezzük, hogy csak akkor oldandó meg ez a kérdés nélkülök, ha egyáltalában a régi rendszer, fenntartása mellett tömörülnek. Erről azonban szó sincs, mert napról-napra közelebb és közelebbhez egymáshoz bennünk a kölcsönös felvilágosítás. A dolgot nem szabad egyik oldalról sem elmergesíteni már csak a felelősség miatt sem. Az tehát vita tárgyát képezte, hogy mennyit hasznosítsunk, hogyan történjen a hasznosítás, legyenek-e nagy, közép és kisbérletek, füstölőgenek-e idővel gyárak a nagy pusztán, csak a egyet nem szabad megengedni, nevezetesen azt, hogy ez a tengerföld tovább is pihiyen évszázadok álalmában. Mert szép, szép az a poézis, de délibából, szikes talajból, romantikából ma már meg nem élünk és az előrelátó ember miután pénzt nem verhet, a szűz földhöz fordul kenyértű, boldogulását. Mindezeket előre bocsátva a feleletet is megadtuk becses kérdésére, vagyis megtörténik-e Hortobágy hasznosítására vonatkozó nézeteit megírni, hozzánk beküldeni és mi akár osztjuk azokat, akár nem, már csak az úgy minden oldalról való megvilágosításának szempontjából is szívesen közöljük.

Kiváncsi. Semmi sem igaz abból a dologból. Mendemonda, üres beszéd után ne tessék indulni. A cikketek tehát közölhetnénk ugyan nevének aláírásával, de kár volna magának kellemetlenséget csinálni. Cikkeit egy hétig megőrizzük.

Omega. Megkaptuk és egy kevés simítással annak idején közöljük.

F. Gy. Szatmár. Várjuk az értesítést a mozgalom eredményével. Jó hírek jönnek-e a kollégáktól, vagy tovább is aludni kíván a többség? Üdvözlét! A lapot küldjük

R. Miksa. Helyben. A rendőrfőkapitányságnál kell benyújtani, onnan átteszik a tanácshoz, hol hamarosan elintézik. Az ön eseténél a szülői beelegetés is szükséges.

Közigazgatási adomák. Nagyon sajnáljuk fáradságát, de közigazgatási adomát sem közöljük egyszerűen azon okból, mert adomáznai csak a fehér asztalnál szoktunk.

17. HAJDU VÁRMEGYE ÉS DEBRECEN SZ. KIR. VÁROS FŐISPÁNJA.

VTS.

Pályázati hirdetmény.

Debrecen sz. kir. város törvényhatóságánál évi 2800 korona fizetés és 600 korona lakpénzzel javadalmazott házipénztárnoki állás üresedésén meg, ezen az alábbi határidő lejártá után tartandó legközelebbi rendes közgyűlésen választás útján betöltendő állásra pályázatot hirdetek.

Felhívom mindazokat, kik ez állást elnyerni óhajtják s a törvényben előírt képesítést kimutatni képesek, hogy a minősítést igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérvényeiket hozzám, mint a kijelölt bizottság elnökehez folyó évi október hó 1-ső napjának délután 5 órájáig anynyival is

inkább nyujtsák be, mert a később érkező pályázati kérvényeket figyelembe venni nem fogom.

Es alkalommal a választás folytatn esetleg üresedésbe jövő állásokra is pályázatot nyitattik.

Debrecen, 1906 szeptember 3.

Weszprémy Zoltán,
főispán.

17. HAJDU VÁRMEGYE ÉS DEBRECEN SZ. KIR. VÁROS FŐISPÁNJA.

VTS.

Pályázati hirdetmény.

Debrecen sz. kir. város törvényhatóságánál a tisztifőorvosi állás megüresedésén, ezen kinevezésem folytán betöltendő s évi 3200 korona fizetéssel és 600 korona lakpénzzel díjazott tisztifőorvosi állásra pályázatot hirdetek.

Felhívom azon orvosotudor urakat, kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy az 1883. I. t. c. 9. §-ban, illetve a m. kir. belügyminiszter által a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterrel egyetértőleg 80,009—1893. szám. a kiadott szabályrendeletben körülírt minősítést igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérvényeiket hozzám folyó évi október hó 1-ső napjának délután 5 órájáig anynyival is inkább nyujtsák be, mert a későbbben érkező pályázati kérvényeket figyelembe venni nem fogom.

Debrecen, 1906 szeptember hó 3-án.

Weszprémy Zoltán,
főispán.

12,301.

1906. sz.

Árverési hirdetmény.

Debrecen sz. kir. város tulajdonát képező s a Debreczen-pusztá-elepi 22. sz. tjkvben 38. hrsz. alatt felvett 18 h. 665 négyyszőlől területű szántó- és kaszáló föld (u. n. „Csöszök földje”) a törvényhatósági bizottsági közgyűlésnek kormányhatósági jóváhagyását is nyert 60—905. bkgy. sz. határozata értelmében nyilvános árverésen örök áron el fog adatni.

Az árverés megtartására határidőül f. 1906. évi október 3-ik napjának d. e. 10 órája, helyiségül pedig a városháza kis tanácssterme kitűzetik.

Kiküldési ár 9000 kor., melynek 10%, a bánatpénzül az árverés alkalmával az árverést vezető bizottság kezébe, készpénzben vagy elfogadható értéken letendő.

Árverelni szándékozók a részletes árverési feltételeket a városi számvevői hivatalban a hivatalos órák alatt megtekinthetik.

Debrecen, 1906 szeptember hó 13.

A városi tanács.

11,292.

1906. sz.

Árverési hirdetmény.

A városi tanács részéről közhírré tétetik, miszerint a Debreczen-pusztá Elep, Köcsülyszeg és Álomzsig 218. sz. tjkvben 88—b. hr. sz. alatt felvett s az elepi III-ik dűlőben fekvő egy nyilas (Kövesdy-féle tanyaaföld) f. 1906. évi szeptember hó 22-ik napján d. e. 10 órakor a városháza kis tanácsstermében megtartandó nyilvános árverésen 1906. évi október hó 1-től 1909 okt. 1-ig terjedő 3 évre haszonbérbe fog adatni.

Ugyanezen alkalommal fog a f. 1906. évi október 1-től kezdődőleg 1 évre, vagyis 1907 október 1-ig terjedőleg haszonbérbe adatni a Bornyász-féle házutáni 1 hold 922 négyyszőlől ondói szántóföld is.

Kiküldési ár 32 kor. illetve utóbbinál 50 korona, amelynek 10%-a az árverés alkalmával az árverést vezető bizottság kezébe bánatpénzül letendő.

Az árverési feltételek városi számvevőségünknel a hivatalos órák alatt az érdeklődők által megtekinthetők.

Debrecen, 1906 szeptember 13.

A városi tanács.

KÖVENDY DOMOKOSNAK

A HORTOBÁGY HASZNOSÍTÁSA ÜGYÉBEN TETT

JAVASLATÁNAK

≡ MEGOKOLÁSA. ≡

Kövendy Domokos, Debrecen sz. kir. város törvényhatósági bizottsági tagja a következő beadványt intézte városunk polgármesteréhez:

Nagyságos Polgármester Ur!

A Hortobágy-pusztá hasznosítása tárgyában javaslatként végett kiküldött bizottságnak legutolsó ülésén nagymérvű elfoglaltságom miatt részt nem vehettem. Annál-fogva méltóztassék megengedni, hogy az ügynek Debrecen szabad királyi város jövőjére nézve roppant horderejét felfogva, alábbiakban utólag előadhassam mindazt, melyeket a város polgárságának és különösen a döntésre hivatott közgyűlési tagoknak tájékoztatása végett előadni szükségesnek tartok.

I. *Vezérelvem*, mely az 1905. évi október havi bizottsági ülésen beterjesztett határozati javaslatom elkészítésekor szemem előtt lebegett, az volt, hogy:

1. a Hortobágy-pusztán nagyszabású gyáripar és ezzel kapcsolatosan olyan mezőgazdaságok létesíttessenek, amelyek együttesen nagy — több millió koronára rugó — tőkebefektetést igényelnek, hogy idővel ezek a több millióra rugó tőkebefektetések mint jövedelmező városi közművek *minden meglátás nélkül* a városnak kizárólagos tulajdonába és szabad rendelkezésébe átmenvén: *a városi tőkevagyon állaluk telemesen gyarapíttassék*;

2. hogy addig is, míg a több millióra menő beruházás a város tulajdonába és szabad rendelkezésébe átmegy, mód adassék a Hortobágy-pusztának oly mérvű mezőgazdasági és ipari kihasználására, amely módon a város házipénztára százezrekre menő jövedelemhez jusson. Mert ezáltal egyrészt a községi pótdó eltolrása elérhető és a község közterhei megkönnyíttetnek, másrészt pedig az ezen felüli felesleg jövedelem alapul szolgálhasson a hiányzó közművelődési és közjótékonyági intézményeknek létesítéséhez, a meglévőkné fejlesztéséhez. Annak az időnek eljöttével pedig, amikor ezek az említett beruházások a város szabad rendelkezésébe átmennek, ez a jövedelem előreláthatólag megkétszereződik és így Debrecen az a boldog város leendő, mely nemcsak óriási tőkevagyonnal rendelkezik, hanem amelynek tőkevagyonja a közjó előmozdítására busásan jövedelmezni is fog;

3. e szempontok mellett nem tévesztetem szem elől azt sem, hogy a Hortobágy-pusztán eddig *nagyon is szegényes módon üzembn volt állattenyésztés* mint a mezőgazdaságnak, sőt nemzetgazdaságunknak egyik elsőrendű tényezője legalább a jelenlegi állományban ne csak fentartassék, hanem hogy ez az állomány a kívánalmaknak minden tekintetben megfelelő és kulturintézmények létesítésével alkalmassá tett legelőn különösen minőségileg tőkéletessé;

4. vezérelvemnek negyedik sarkalatos tényezője volt végre különösen az agrár szociálizmus kívánalmainak a helyi viszonyokhoz mérten és oly módon leendő kielégítése, hogy legalább a szervezendő mezőgazdaságok által igényelt kézi munkaerő állandóan és eleve biztosíttassék is.

A hasznosítási javaslatként kiküldött bizottság kegyes volt „Határozati javaslat“-omat legnagyobb részében elfogadni és elfogadásra a tekintetes bizottsági közgyűlésnek ajánlani.

Hogy a tekintetes törvényhatósági közgyűlésnek minden tagja bővebben megismerhesse nemcsak vezéréimemet, hanem az ügynek rendkívüli horderejét, bátor vagyok — időt és fáradságot nem kímélve — vezéréimnek alapos megismerhetése, ennek következtében az ellenvélemények előterjeszthetése, az eszméknek kicsérélhetése és mindenek felett pedig az ügy rendkívüli fontosságának és határozati javaslatom megvalósíthatásának megállapíthatása végett következőket megjegyezni:

ad I. *A városi tőkevagyon gyarapodását illetőleg.*

Ha valaki kételkednék afelől, vajjon akad-e akár egy természetes, akár jogi személy, (Részvénytársaság, vagy Szövetkezet) mely a bizottság által mezőgazdasági hasznosítás céljaira kihalált javasolt 24.000 kat. holdnyi területet határozati javaslatomban foglalt főfeltételek és beruházási kötelezettségek mellett haszonbérbe kivenni hajlandó;

a kételyek eloszlatása végett utalok egyrészt a városi hatósághoz sok oldalról beérkezett tudakozódásokra, érdeklődésekre, másrészt azokra a közgazdasági szakközleményekre, melyek az időszaki és napi sajtóban oly nagy számmal láttak napvilágot. E tényekből mindenki meggyőződhetett afelől, hogy határozati javaslatom egyrészt a nagyszabású pénzügyi műveletnek, másrészt a nagyszabású közgazdasági és gyáripari üzem létesítésének tervezése által fölkellette nemcsak hazai pénzügyi és gazdasági köreinknek figyelmét, hanem ide irányozta még a külföldét is, legalább néhány fővárosi napilapnak ez évi július hóban hozott azon közleményeik, mely szerint Berlinben szerveződött volna egy pénzcsoport a Hortobágy kihasználása céljából, ezen állítasomat igazolja. De különben is addig, amíg a haszonbérbe adásra nézve pályázat nem hirdettetett, s míg ily pályázat siker nélkül marad, csak pusztá feltevés az, mintha határozati javaslatom szerinti feltételekkel haszonbérlet nem akadna, még pedig olyan feltevés, mely a nagyban való vállalkozást nem ismeri.

Egészen bizonyos vagyok abban, hogy igenis lesz, még pedig hazai nagy tőke, mely nagyon is érdemesnek tartja a Hortobágy szűz talajában való elhelyezkedést. Hiszen nem egy példa áll előttünk. Csak meg kell adni ennek lehetőségét és módját. Ennek egyedüli és a város vagyonosodását, jövedelmeinek szaporodását tekintve *egyetlen* legcélszerűbb módja a szántás-vetés alá veendő terület *haszonbérleti idejének évtizedekben való megállapításából áll.* Ettől nem szabad visszariadni senkinek sem. Sőt a Hortobágy valódi kihasználása csakis úgy érhető el *a város közönségének megterhelése nélkül és a közvagyon gyarapodását szem előtt tartva,* hogyha a bérleti idő több évtizedben lesz megállapítva.

A teljesen pusztá területnek ugyanis csak úgy veheti hasznát a haszonbérlet, hogy ha legalább is a határozati javaslatomban érintett beruházásokat foganatosítja. A haszonbérletnek pedig meg kell adni a módot arra, hogy ezeket a nagy értékű beruházásait ne csak kamatoztassa, hanem hogy teljesen amortizálhassa is. Már most ha a haszonbérlet rövidebb lenne, mintsem ezek a beruházások teljesen amortizáltaknak, ebben az esetben — és véleményem szerint jogosan — követelni fogja a haszonbérlet azt, hogy beruházásainak a bérlet tartama alatt nem amortizált része a város által neki visszatéríttessék. Ez a visszatérítendő összeg annál nagyobb, mennél rövidebb a haszonbérlet tartama. És míg egyfelől kétséges az, vajjon rövid tartamu haszonbérlet mellett akadna e vállalkozó a határozati javaslat szerinti kötelezettségekkel, addig másrészt kétségtelen, hogy a beruházások nem amortizált részének köteleességszerű megváltása a város közönségének megterhelését hozná magával. *A több évtizedre rugó haszonbérleti idő alatt ellenben a beruházásoknak amortizálása teljesen befejeződik és így lesz csak abban a helyzetben a haszonbérlet, hogy több millióra menő összes befekteléseit ingyen, minden megtérítés nélkül egyszerűen átadja a városnak örök tulajdonába.*

Ezáltal és ily módon el lesz érve az, amit vezérelvem első sarkalatos tétele gyanánt követtem, hogy t. i. a városi közvagyon több millió értékkel gyarapodik, anélkül, hogy a közönség legkevésbébb is megterhelhetnének és gyarapodik amellet, hogy a közönség a beruházásoknak eredményeként az évenként is százazrekre menő haszonbérlet jövedelmét élvezze.

Hogy aztán miből álljanak ezek a beruházások, már erre határozati javaslatomban rámutattam: Gazdasági- és lakó épületek, gyárak, közlekedési eszközök, mezőgazdasági és gyáripari berendezések. Hogy pedig a bérlet leteltével mindezek valóban értékes beruházások, nem pedig elkopott ócska holmik legyenek, arra nézve a *haszonbérleti szerződésben* lehet és kell biztosítékot szerezní oly feltételek kikötése által, mely szerint a haszonbérlet nemcsak köteles állandóan jókarban tartani összes létesítményeit, hanem, hogy ebbeli köteleességének teljesítését joga lesz a városi Tanácsnak időről időre hatósági közegek közbenjöttével ellenőrizni és mulasztás esetén a haszonbérlet kötbérrel sújtani.

A haszonbérleti idő 50 - 60 évben lenne megállapítandó, mint amennyi idő t. i. okvetlenül megkívántatik a milliókra tervezett beruházásoknak amortizálására. Ez az 50—60 év az egyes ember szempontjából itélve talán hosszú, nagy időnek látszik. Egy örök életű jogi személynek, egy városnak életében azonban nem oly jelentékeny. És ha azt tekintjük, hogy a természetes személyek is kötnék 50 évi időtartamot meghaladó, — pl. törlesztéses kölcsön — szerződést, melynek végét vagy éppen nem, vagy csak legtrikább esetben érik; akkor a magánszemély szempontjából sem jogosult az 50—60 évi haszonbérlet ellen tisztán csak az időtartam hosszúsága miatt kifogást emelni. Ez az ellenvetés még kevésbé jogosult akkor, ha azt tekintjük, hogy ezzel az 50—60 évi haszonbérlettel a városnak valóban egy nagymérvű vagyonosodását s jövedelmeinek nagy arányú megszorodását lehet elérni, hogy ezért az utókor, amely t. i. még fokozottabb mértékben fogja élvezni a tervezett beruházásoknak gyümölcseit, áldani fogják a jelenkor városatyáinak bölcs előrelátását s amely vagyonszorodás oly jövedelemforrást

jelent a városatyák háztartásában évszázadok mulva is, hogy ennek felhasználásával minden közszükséglet bőven fedezhető leend. Amint az ősök a Hortobágy-pusztának, mint nagy tőkevagyonnak megszerzése által gondoskodtak az utódokról, a jelen nemzedékről: ennek a jelen nemzedéknek is épp oly kötelessége a nagy tőkevagyonnak jóvelmezőségét előmozdítani és azt mint jövedelmi forrást a jövő közterhei fedezhető-sére megnyitni és nyitva tartását örökre biztosítani.

A városi tőkevagyonnak növelése, mint új és bő jövedelmi forrásnak nyitása és biztosítása minden időben gondját kell, hogy képezze a városok intéző köreinek. Határozottan mulasztás volna elkövetve akkor, hogyha a Hortobágy hasznosítása - mint az megtörtént az augsburgi légszesz-ipartársulat, a debreceni helyi vasut concessiónak megadásakor — a városi tőkevagyon szaporításának eszméivel kapcsolatban nem hozatnék. *S minthogy ez a tőkevagyon szaporodás a haszonbérleti időnek 50—60 évben megállapítása által legcsekélyebb megterhelése nélkül elérhető; annál fogva a kínálkozó alkalmal meg kell ragadni és a tőkevagyon szaporítást oly módon kell biztosítani, mely ellen épp az az utókor emelhet legkevésbé kifogást, amely utókorának érdekében ez történik.* A jelenlegi nemzedék pedig amiatt nem emelhet ellene kifogást, mert a jelenlegi nemzedéket sújtó összes községi pótdátó a határozati javaslatom szerinti haszonbérjövdelem nem csak bőségesen fedezi, hanem még felesleg is marad, mely a folyton fejlődő közszükségleteknek fedezetére előre be sem látható időn belől elegendő lesz.

ad. 2. Hogy aztán mennyi lesz ez a várható haszonbérjövdelem 50 — 60 évi haszonbér mellett, határ. javaslatomban már kimutattam. Igazugyan, hogy a javaslat-tételre kiküldött bizottság a területekre nézve attól eltérő állásontra helyezkedett, de nem döntötte meg abbéli véleményemet, mely szerint a kis-, közép- és nagybérlet területe után az előirányzott holdankénti haszonbérösszeg csakugyan elérhető.

Már most ha a tekinténi közgyűlés a bizottsági javaslatot a területekre nézve elfogadja, ez esetre valóra vehető, hogy

a) a nagy bérletre előirányzott 14,000 hold után		
	à 16 korona :	196,000 korona
b) a közép bérletekre előirányzott 6000 hold után		
	à 12 korona :	72,000 korona
c) a kis bérletekre előirányzott 4000 hold után		
	à 20 korona :	80,000 korona
		<hr/>
		348,000 korona

azaz Háromszáznegyvennyolcezer korona évenkénti haszonbér fog befolyjni a városi házi pénztárba, attól az időtől — a haszonbérletnek mondjuk 5-6-ik évétől — kezdve, amikor a haszonbérő az összes szervezési és beruházási munkálatait már teljesen elkészült. Ezzel szemben tudva azt, hogy az 1907. évi városi költségvetési javaslat alapján a községi pótdátóval fedezendő hiány — mondjuk kerek számban — 201,000 koronában fog a közgyűlés által végérvényesen megállapíttatni: már is nyilvánvaló, hogy a fenti 348,000 korona előrelátható haszonbérjövdelemből nemcsak az a 201,000 korona közköltség lesz fedezhető, hanem még 147,000 korona olyan felesleg maradvány lesz, mely további városfejlesztési célokra minden évben rendelkezésre álland és föltéve, hogy a városfejlesztés az eddigi — meglehetősen rohamos — tempóban haladna is, ez a 147,000 korona előre be nem látható hosszú időn át elegendő lesz az új, meg új szükségleteknek a fedezésére.

De a fenti 24,000 kat. holdnyi területen és ennek 348,000 korona tiszta haszonbér hozomány felül ott van még 18,000 holdnyi terület, mely közlegető és a városi gulya s ménés és egyéb közszükségletek céljaira fog a maga külön jövedelmével szolgálni. Ha ebből a 18,000 holdnyi területből a bizottsági javaslat szerinti 14,000 hold közlegetőül, 300 hold pedig kaszáló céljaira kihalasítatik, megfelelő kulturintézményeknek öntöző csatornáknak létesítése által oly minőségű legelő lesz előállítható, melynek holdja két darab számos jószágot a kívánalmaknak megfelelő jó állapotban mindenkor eltartani képes. E 14,000 holdnyi területre tehát számíthatunk a megfelelő, vagyis 28,000 darabból, nem is a mai 22,000 darabból, hanem egy középszámu, vagyis 25,000 darabból álló állományt és ezután az állomány után darabonként csak 10 korona legelőbért számíthatva, kitűnik, hogy a legelőtény címén előre látható évenkénti jövdelem 250,000 kor. leend. Ebből az évenkénti jövdelemből, hogyha az öntözősi művek, csatornák létesítésére felveendő kölcsönnek törlesztése, a műveknek állandó jókarban tartása, az egész Hortobágy pusztának földadója stb. stb. címen felmerülő kiadásoknak teljesítésé első sorban megtörténik: minden címen a legtulzotabb számmal is legfeljebb 150,000 kor. kiadás lehet. Így előre látható, hogy itt is legalább 100,000 korona tiszta bevétel leend, ami a fenti 147,000 koronányi felesleges haszonbér jövdelemmel máris 247,000 korona felesleget jelent. Ezenkívül lesz még a 3000 holdnyi kaszálónak s a városi célokra szolgáló 1580 holdnak jövdeleme, melynek részletezését azonban a fentiek után annyival

inkább feleslegesnek tarthatom, mert a fenti előre látható jövedelmekkel — úgy hiszem — kellőleg megindokoltam és közel foghatóvá tettem azt, miszerint vezérelvemnek az évi jövedelmet illető sarkalatos tétele is annyira igazolva van, hogy ennél bővebb igazolást csak azok követelhetnek, akik a nagy horderejű hasznosítási kérdés elől egyszerűen kitérni akarnak.

Vzérelvemnek harmadik sarkalatos tétele az eddigi üzemben volt jószág-tenyésztésnek nemcsak továbbra is fenttarthatása, hanem annak minőségileg és ha lehet, mennyiségileg is fokozása.

ad. 3. Határozati javaslatomban közlegelő céljára 12,000 holdat javasoltam fentartani, melylyel szemben a bizottság e célra 14,000 holdat javasol kihasíttani. — Természetesen ez ellen érvelésem nem lehet. — De a közlegelő területnek 2000 holddal megnagyobbításából első sorban az következik, hogyha az eddigi 22,000 darab számos marha állomány eltartására a határozati javaslatom szerint 12,900 holdat is elegendőnek véleményeztem, akkor a 14,000 holdat még inkább kielégítőnek kell véleményeznem.

Természetesen akár a 12,000, akár a 14,000 holdnyi legelő terület alatt nem a mostani állapotban lévő, hanem olyan legelőt kell érteni, mely minden kedvezőtlen időjárás esetére is alkalmas a legeltetési követelményeknek teljes kielégítésére. — Amely területen t. i. a fünek állandó sarjadását nem egyedül a csapadéktól kell függővé tenni, hanem öntözési művek létesítésével és állandó jó karban tartásával kell azt minden eshetőség ellenében biztosítani. Ez a cél pedig megvalósítható már az által is, hogy ha a 14,000 holdnyi területnek egyharmad része lesz öntözési művekkel ellátva. Ez az egyharmad rész ugyanis öntözés által okvetlenül termel annyi legelőt, amennyi a jószág állományának arra az időre ellátására elegendő, amely idő alatt a nem öntözött területnek lelegelt, vagy elasztott növényzete időközi csapadék következtében megújul.

A legelő területnek okszerű, gazdaságos kihasználására *legeltetési üzemterv* lesz készítenő és pontos megtartása iránt a legmesszebb menő intézkedések fogantatandók. Ily rendszerű legeltetés mellett a Hortobágy-pusztán is bebizonyosodik az az országosra tapasztalt tény, mely szerint egy katasztrális holdnyi terület két darab számos jószág, vagy ennek megfelelő 10 darab kis jószágnak legeltetészerű eltartására bőségesen elegendő.

ad. 4. Határozati javaslatomban lefejtett vezérelvemnek negyedik sarkalatos tétele a szociális kérdéseknek helyes megoldására irányul és pedig a fent már említett kettős szempontból.

Első szempontom az volt, hogy mondhatni az egész világ legelső földmives munkásának: a föld nélküli, de földhees, és az agrár szocializmus által erősen fogjatott magyar földmives napszámosnak s a magyar kisgazdáknak, de csakis az ugynevezett törpe birtokok tulajdonosainak legalább oly arányban, amint ezt a körülmények megkívánják, módot adjunk önálló gazdaság alapítására és lehetőleg nemzedékeken keresztül ennek mintegy örökletessé tételére.

Második szempontom pedig az volt, hogy ily kis gazdaságoknak lehető nagy számmal létesítése által *biztosíttassék a nagy és középbérletek által állandóan igényelt kézi munkaerő*, melyet semmiféle gazdasági gépezet nem pótol és amelynek biztosítása nélkül a nagy és közép bérleteknek felvirágzása el nem érhető.

Mint hogy ez a kérdés szorosan összefügg a tervezett gazdaságok területének meghatározásával: nem hallgathatom el véleményemet a bizottság ide vonatkozó javaslata felett. A bizottság amidőn egy 14,000 holdas nagy bérletnek létesítését elhatározta, magáévá tette határozati javaslatomnak ide vonatkozó részét. A bizottságot, amidőn ezen álláspontra helyezkedett, kétségtelenül annak a ténynek felismerése vezérelte, hogy egy ily nagyszabású gazdasági kérdésnek megoldásánál, mint a Hortobágy pusztának kihasználása: *a nagylőkét kizárni észszerűen nem lehet s nem szabad*. Mert hiszen a nagytőke a nagy szellemi és fizikai erőnek forrása. A nagy tőke képes nagyszabású tervezeteket készíteni s megvalósítani. A nagy tőke létesít nemcsak mintaszerű gazdaságokat, hanem mezőgazdasági, gyáripari vállalatokat, vasuti és közúti elsőrendű közlekedési eszközöket. A nagy tőke az ipari vállalatokkal közeli piacot teremt minden mezőgazdasági terménynek, nagy erejével nagy ellenállást is képes kifejteni a legmostohább körülményekkel szemben is s az általa létesített ipar-vállalatok a föld értékét tetemesen növelik. A nagy tőke nélkül nincs gazdasági haladás. De mindezekről eltekintve a jelen esetben a józan ész és előre látó városfejlesztési politika egyenesen azt diktálja, hogy mennél nagyobb tőke legyen megszerezve a Hortobágy-pusztára kihasználásának céljára, mert ez a nagy tőke képes csak oly befektetéseket eszközölni, amelyek időmultával mint nagyon is számot tévő tőkevagyon nyomtatékosan fogja emelni a város aktivitát.

Ezek a közgazdasági és városfejlesztési politikai szempontok tehát nagyon is indokolták teszik a nagybérletnek létesítését, melylyel szemben elfogadható ellenérvet felhozni nem is lehet és ily ellenérv a bizottsági tárgyalásokon el sem hangzott.

Az az itt-ott felbukkant nézet, mely szerint a kihasználtság alá veendőnek javasolt 24,000 holdnyi terület csupa apró, illetőleg kis és néhány száz holdakból álló közép bérletekre feldaraboltságok: talán alkalmas volna megvalósítás esetén — az agrár szocializmusnak pillanatnyi lecsendesítésére. Azonban az ily kis és közép gazdaságok is alá vannak vetve a fejlődés, a haladás örök törvényének, amiből folyik, hogy állandóság ily módon sem következne be. A tehetősebb, szorgalmasabb gazdának észszerű gazdasági tevékenysége csakhamar előidézne a birtokok kumulációját még tilalom esetében is és így mindjárt kész az egyenletlenség, a civódás, egyszóval az előbbi állapot előállana. Ezen felül ezek a kis és közép bérletek részben a nagy tőke hiánya, részben bérleményeik csekély területe miatt, képtelenek nagyszabású befektetésekre, képtelenek arra, hogy a mezőgazdasággal kapcsolatosan gyáripart létesítsenek, hogy ily gyáripari vállalatok által a mezőgazdasági terményeknek legelső piaci legyenek és hogy ily *berendezkedés hiánya miatt a földérték emelkedésére érezhetően jólékony hatásukat*. A kis és közép bérletek tehát egyáltalán nem mozdíthatják elő a városi tőkevagyonnak nyomatékos gyarapodását, általuk nem létesülnek oly dus és biztos jövedelmi források a jövőre nézve, mint azt a nagy tőkétől egész biztosra vehetjük és várhatjuk.

Végre nem kicsinylendő a közigazgatási szempont sem, amely szempontból nézve az ily kis és közép bérleteket, első tekintetre is megállapítható, miszerint 24,000 holdnyi területen szerte-szétjel létesült kis és közép bérleteknek közigazgatása rendkívül nehézkes. Új hivatalok létesítését követeli nagyszámu hivatalnoki személyzettel és ami magától értetődik: tetemes költséggel. A közigazgatási kérdéshez ha még hozzá vesszük az elkerülhetetlenül szükséges iskoláztatásnak és a közegészségügyi szolgáltatásnak kérdését: azt hiszem, annyi ellenérvet hoztam fel a 24,000 holdnyi területnek kis és néhány száz holdakból álló közép bérletekre felosztása ellen, mikép e tervnek, helyesebben *öllernek* célszerűtlenségét teljesen kimutattam.

Nagy tőke elhelyezésének kell tehát megnyitni az útját a Hortobágyon. Ámde — mint előbb már megjegyzém — a nagy tőke is csak ugyi töltheti be a maga nagyszabású gazdasági hivatását, *hogya ha megfelelő kézi munkaerő is állandóan rendelkezésre áll*.

Ebből a szempontból kiindulva nem helyeselhetem a bizottságnak azt a javaslatát, mely azt célozza, hogy 6000 holdnyi területen közép bérletek à 500 hold, s 4000 holdnyi területen kis bérletek à 40 — 60 hold területtel létesíttessenek. Még pedig azért nem, mert sem a közép, sem a kis bérletek ily területtel nem tölthetik be a maguk gazdasági hivatását és *mert ily módon a felléllenül szükséges kézi munkaerő biztosítva egyáltalán nem lesz*.

Már pedig különösen az utóbbi szempont: a kézi munkaerőnek biztosítása voltaképpen az egész hasznosítási tervzetnek a gerince, a kulcsa és előre láthatólag az egész hasznosítási tervzet csődöt mond a kézi munkaerőnek, az állandóan szükséges munkás létszámnak előzetes biztosítása nélkül.

Mielőtt ennek az elsőrendű fontosságú kérdésnek tárgyalásába bocsájkoznám, el kell mondanom egyet-mást a közép- és kisbérleteknek gazdasági hivatásáról.

A kisbérlet, mint kisgazdaság hivatva van arra, hogy a föld nélkül szűkölködő kisgazdát, földmives napszámot képessé tegye az önálló gazdálkodásra. Az önálló gazdálkodás keretében a lehető legbelterjesebb gazdálkodásra, az egyoldalú apró mag és kapás növény termelése helyett, vagy ezzel együtt konyhakertészeti és ipari-növényeknek termelésére, háziiparnak folytatására és arra, hogy a *kisgazdának és családtagjainak a saját kisgazdaságuk által nem igényelt idejét a nagybérlet mezőgazdaságában és ipari vállalatiban felhasználhassa, értékesíthesse*.

A középbérletnek hivatása pedig a nagybérlet és kisbérlet közti nagy ellentétnek áthidalásából áll. Mint ilyen, különösen hivatva van arra, hogy a kisgazdákat gazdaságuknak célszerű berendezésére, okszerű vezetésére, a gazdasági tőkének gazdaságos kihasználására tanítsa. És végre, hogy abban az arányban, amint a nagybérletnek mezőgazdasági- és ipari-vállalatai a kézi munkaerőnek szaporítását szükségessé teszik: a deposedálás, a középbérletről a kisbérletre való átmenetre a nagybérletnek minden megrázkódtatás nélkül bekövetkezhessék.

E hivatásokat szem előtt tartva, célszerűtlennek tartom a kisbérleteknek 40 — 60 holdnyi, a középbérleteknek 500 holdnyi területtel létesítését a következő okok miatt:

Ha a kisbérletek 40 — 60 holdnyi területtel létesíttetnek, a Hortobágy-pusztának benépesítése és így a feltétlenül szükséges kézi munkaerő okvetlenül elmarad.

A Hortobágy ma egészben véve egy lakatlan pusztaság.

A várostól a Hortobágy felé eső területek ugymint: az Oudód, Cuca, Kis- és Nagy-hegyes, Elep-pusztá szintér oly gyér népességű területek, hogy jó, ha minden 50 holdnyi területen lakik egy-egy család. De az aztán kétségtelen, hogy ezeknek a terü-

leteknek gyér népessége annyira le van kötve saját gazdaságában, hogy drága pénzért sem jut ideje más nagy gazdaságok, pláne gyári vállalatok-igényelte munkára. Ha már most a Hortobágyon 40—60 holdnyi területeket létesítsenek: ezek a kisbérlők, sem családtagjaik, semmi esetre sem lehetnek a nagybérletnek sem mezőgazdasági, sem gyári munkásai, általuk a Hortobágy be nem népesül s így kézi munkaerő hiányában a nagy bérgazdaság kénytelen volna idegen munkásokat telepíteni, sőt a földművelési kormány segítségének igénybe vételével a nyári idény tartalék munkás-állományát igénybe venni. Hogy ebből mily mérbetetlen zavar s mily helyrehozhatatlan kár származhatnék, azt bővebben fejtegetni felesleges, mert hiszen azt elgondolni minden helyes gondolkozású ember képes. Ami pedig a kisgazdáknak a gazdálkodási rendszerüket illeti, kisgazdaságukban is folytatni fogják a megszokott régi rendszert: az egyoldalu apró mag s kapás növények termelését. Irtozván minden újítástól, mellőzik az aránylag kevesebb befektetést igénylő, de emellett sokkal nagyobb jövedelmet hajtó kertészeti gazdálkodást, ipari-növények termelését s háziipar üzését.

De nem csak célszerűtlen, hanem egyszerűen — legalább szerintem — kivihetetlen az is, hogy 40—60 holdnyi területre a földnélküli földműves napszámosok s a törpe gazdaságok tulajdonosai telepíttessenek. — Pedig hiszen a szocializmus szempontjából éppen ezeket kellene földhöz, gazdálkodáshoz juttatni. — Ámde ezek a szegénysorsú emberek nem is mernek vállalkozni 40—60 holdnyi bérletekre, mert jól tudják, hogy ez az ő anyagi erejüket tetemesen felül haladja.

Előre látható tehát, hogy ha a kisbérletek a javaslat szerinti 40—60 holdnyi területtel létesíttetnek, azokat nem a föld nélkül, tehát éppen nem azok az emberek foglalják le maguknak, akiket a szocializmus szempontjából segíteni kötelesség, hanem lefoglalják a már kissé tehetősebb gazdák, akik pedig ily szempontból a segítségre rászorulva nincsenek. És ez mérbetetlen káros következményvel fog járni abból a szempontból is, hogy ezek a gazdák — miután gazdasági gépekké éppen nem, vagy csak kis mértékben rendelkeznek: minden idejüket és minden erejüket ennek a 40—60 holdnyi kisbérletnek kénytelenek szentelni s így a nagybérleti gazdaság az ő kézi munkájukat egyáltalán nem veheti igénybe.

A kézi munkaerő szükségletét, tehát az állandó mezőgazdasági munkás létszámot, intézményszerűleg kell előre biztosítani. Ez az intézményszerű biztosítás pedig abból áll, hogy minél több olyan kis gazdaság létesíttessék, melyeknek birtalói nemcsak saját kisgazdaságukban folytathatnak legbelterjesebb gazdálkodást, hanem ezen felül, hogy a saját belterjes gazdaságuk ne foglalja el minden idejüket, saját gazdasági munkájuknak elvégzése mellett, vagy befejezése után, maradjon maguknak és családtagjaiknak elegendő idejük arra, hogy a közép- és nagybérletnek kézi munkaerő szükségletét is kielégíthessék.

Ily kisgazdaságok, vagyis kisbérletek az illető kisgazdák s bérlők családtagjaik számához és meglevő tőkékükhöz mérten 5—20 holdnyi, vagyis oly területtel lennének szervezendők, amint azt határozati javaslatomban is már jó előre indítványoztam.

A legszegényebb s két-három családtagot számláló kisbérlő 5 holdnyi területű bérgazdaságát tökéletesen elláthatja, azaz belterjes gazdálkodást folytathat s míg felesége és gyermeke a kerti munkát végzi, azalatt ő maga a nagybérletnek dolgozhat. Az 5, esetleg 5-nél több tagból álló család, vagy valami csekély tőkével rendelkező kisgazda már felfoghat egy 20 holdas bérletet és míg ennek munkáját a gazda és egy-két családtagja s igás erejükkel végzik, azalatt a többi családtag máshol keres és talál is mindig biztos munkát a szomszéd nagybérleten.

Az ellentétes helyzeteknek és érdekeknek ily összeszővődése és kölcsönös kielégítése teremthet csak virágzó állapotot, s minthogy az 5—20 holdnyi területű kisbérletek birtalói a ma teljesen földnélküli földműves napszámosok és a törpe gazdaságok tulajdonosai lesznek: annál fogva a szociális bajokon is lehetőleg segítve és a nagy- és középbérletnek kézi munkaerő szükséglete is nagy részben biztosíva lennének.

Attól nem kell tartani, hogy ez a kisbérlő ezen a kis területen nyomorogni fog. Mert saját és hozzátartozói kézi munka és esetleg csekély igás erejének felhasználása által szorgalmas kitartó munkával, — mint azt Nagykőrös és Keeskemét s a főváros körüli falvak lakosságának példája igazolja — belterjes, konyha-kertészeti gazdálkodást és ipari növényeknek termelése által csakhamar a vagyonosodásnak jelei fognak mutatkozni. A konyhakertészeti cikkeknek piaca mindenütt van, ahol emberek laknak s ily cikkekből mindenütt igen nagy a fogyasztás. Amint a nagykőrösi 2—3 holdas kisgazda külföldi kivitelre termel ügorkát, paradicsomot stb., épp így fog történni ez a hortobágyi kis haszonbérlővel is. Ipari növényeit pedig megveszi a nagybérletnek gyáriipari vállalata helyben, mint biztos vevő s ebből is a letakarítás után azonnal pénzt kap, sőt letakarítás előtt a megmunkálás költségeire szükség esetén előleget is kaphat.

Mindezt azonban csakis ily kis területű 5—20 holdnyi bérgazdaságoktól lehet várni. A 40—60 holdnyi területnek bérlője már sokkal inkább urnak képzei magát, hogysem oly kicsiségekkel, oly pepecselő munkával, mint amilyenek a konyha-kertészet látszik, foglalkozzék. De ennek a 40—60 holdas gazdának már nem marad ideje arra, hogy másnak, akár a nagybérletnek, akár a gyárnak dolgozni mehessen és ha maradna is, a nép lélekismerője egész biztosan állíthatja, hogy ezt nem engedi meg neki, a 40—60 holdas paraszt gazdának, paraszti önérzete.

Határozati javaslatomban 8000 holdat javasoltam kihalasztani ily kisbérletek részére átlag 20 holdnyi területtel, ami 400 kisbérletet s egy-egy kisbérletre átlag négy munkabíró családtagot számítva: 1600 kézi munkást jelent. Ebből az átlagos kézi munka állományból fele részt 800 at, de legalább egyharmad részt 500 munkás számitani kell, mint olyant, akikre egyrészt a nagy- és közép-bérleteknek állandóan szüksége lesz s másrészt, hogy ennyi családtagot mindig nélkülözhetnek a kisbérletek, vagyis, hogy ennyi munkás állandóan rendelkezésre fog állani. A bizottság határozati javaslatomtól eltért a kisbérleteknek nemcsak egyenkénti területére nézve (5—20 hold helyett 40—60 holdat javasolván), hanem a kisbérletek részére kihalasztandó összterület tekintetében is, amennyiben 8000 hold helyett éppen a felét 4000 holdat javasolt e célra kihalasztani.

Ha e 4000 hold 40—60 holdas, tehát átlagban 50 holdas gazdaságokra lenne széttagolva, ez esetben összesen csak 80 kisbérlet létesülhetne. Hát csak ennyi agrár szociálistája van Debrecennek?

És tegyük fel, hogy csakugyan legfeljebb 80 kisbérletre akadna vállalkozó debreceni kisgazda, hogy tehát ily módon az agrár szocializmus bajain segítve lesz, — és tegyük fel, hogy ebben a 80 családban átlag öt munkaképes családtag van, — és tegyük fel, hogy ezek a kisgazdák és családtagjaik gazdaságuknak 50 holdnyi területtel dacára sem restelnek elmenni napszám, vagy szakmánybeli munkának teljesítésére: akkor is fel kell vetni a kérdést, hogy ez az összesen 400 munkaképes családtag, képes lesz-e a nagy- és közép-bérletek állandó kézi munka szükségletét kielégíteni, még hozzá úgy, hogy a kisgazdaságuk munkája is annak rendje s módja szerint elvégeztessék! — Felelet: Semmi esetre sem!

És ha a közgyűlés elfogadja azt a javaslatot, mely szerint kisbérletekre csak 4000 hold hasíthatassék ki: akkor az állandóan szükségelt kézi munkaerőre és szociális bajokra tekintettel, a kisbérletek területét legfeljebb 10 holdban lehet csak megállapítani. Így legalább sikerülni fog 400 családot — mondjuk átlag három munkaképes családtaggal — kitelepíteni, miáltal 1200 munkabíró egyén lesz a kisbérleteken, vagyis annyi, amennyi által a nagygazdaságokban szükséges kézi munkaerő, ha nem is egészen és állandóan, de némileg megközelítően kielégítve lesz.

Hogy aztán honnan telepíttessenek ide ezek a kisbérllők: én nem szoritkoznék kizárólag csakis Debrecen városnak, sem a szomszédos városok és falvaknak a területére. Hanem a célszerűség is azt kívánja, hogy e telepítés az ország különböző s főleg oly magyar vidékeiről történjék, ahol mezőgazdaság mellett háziipar is űzetik. Ennek szintén megvannak a maga lélektani és praktikus okai és céljai.

Ha ugyanis szabályként kimondatnék az, miszerint csakis debreceni földműves napszámokos és törpe birtokosok nyerhetik el a kishaszonbérleteket és ez a szabály mereven keresztül is vitetnék: az esetben a szorgalom, a céltudatos munka és kötelesség érzetnek helyét a gazdálkodásban legkevésbé jogosult kiváltságos állapotnak, előjogoknak tudata foglalná el. Ez a tudat, a csak kevésbé is robbanékony természetű kisbérllőt rendtelenségre tenné hajlandóvá, hencsegővé, türhetlen természetű, izgága emberré tenné. Ezen felül, ezen egyhelyről származott emberek inkább egymás iránt viseltetnek bizalommal, ismerik egymásnak anyagi és szellemi tehetségeit, erkölceit, gazdálkodási rendszerüket: egymással szemben nemcsak hogy semmi sem ösztönzi őket a versenyre, hanem bizalmatlanul fogadnak minden oly tanácsot, utbaigazítást, mely nem a saját sorsukbelitől származik. Ilyen egyforma és ósdi felfogású kis haszonbérllőkkel nem lehetne sokra menni. A kisbérletek szervezésénél tehát nem tanácsos szabályként felállítani a debreceni illetékességet, hanem lehetővé kell tenni a távolabbi s főleg oly vidékekről, például Dunántúlról és a székelyföldről való települést, ahol a mezőgazdaság mellett háziipari foglalkozás rendszeresen űzetik. A különböző vidékekről ide telepedett kisbérllők a helybeliekkel kölcsönösen megismertetik tudásukat és még a legcsökönnyösebb felfogású kisbérllő is inkább hajlandó lesz az újításokra, hogy ha annak célszerűségét a vele egyazon sorsban levő kisbérllő társának munkájából, gazdálkodási rendszeréből közvetlenül tapasztalja, mintsem akkor, hogyha erre nem a vele egysorsban lévőtől nyer elméleti oktatást.

Ezekben kimutatni igyekeztem azt, hogy a kisbérletek csakis 5—20, esetleg átlag 10 holdnyi területtel szervezhetőek célszerűen. Mert ily módon lesz csak segítve a

szociális bajokon és csak ily módon lesz intézményszerűleg biztosítva a nagy- és közép-
bérleteknek kézi munkaerő szükséglete.

Hogy pedig miért nem helyeslem azt, miszerint a közép-bérletek 500 holdnyi
területtel szerveztesse: erre nézve következőket adom elő:

Határozati javaslatomban a közép-bérletekre szánt területeket a minőségileg
gyengébb részekben ajánlottam kihalasztani. Kiténik ez abból is, hogy ezen bérletek után
a holdankénti bérösszeget csekélyebb összegben irányoztam elő, mint a többi bérlemé-
nyeknél. Céloom a közép-bérletek létesítésével az, hogy ezeken külteresebb, tehát kevesebb
tőkét igénylő s főként marhatenyésztésre szorítózkodó gazdálkodás mellett az aránylag
kevesebb értékű földek is kellőleg kihasználtsanak, de emellett mód adassék a bér-
lőnek arra is, hogy ezen területeknek jobb minőségű részein a magasabb szellemi szak-
értelmet igénylő mezőgazdasági kultúrát meghonosíthassa s gyáripari és kerti növények
termesztésével aránylag csekélyebb befektetés és üzemköltség mellett mintegy uttörője,
irányítója legyen a magasabb mezőgazdasági termelésnek s tanítómesterei hivatásánál
fogva átmenetet létesítsen az egyoldalú magtermelésről az okvetlen nagyobb jövedelmet
hajtó kultur növények termelésére. Ha a közép-bérletek 500 holdas területeken létesít-
tetnének, ezeken a kitűzött cél elérhető nem volna. Nem pedig azért, mert ily aránylag
kicsiny s minőségileg is csekélyebb értékű területen a magasabb szakértelemmel s meg-
felelő beruházásokkal való gazdálkodás nem fizeti ki magát, az ezeknélkül való gazdál-
kodás által pedig a föld termő képessége alig felenyíre lesz kihasználható, amennyiben
az ily 500 holdas bérgazdaság magasabb szellemi vezetés nélkül a mindennapi nagyobb
paraszt gazdaságok képét mutatná. Ilyeneknek létesítése pedig nem állhat érdekében a
városnak annál kevésbé, mert az ily gazdaság a legnagyobb konzervatívizmusa mellett is
valóságos termőtalaja az agrár szociálizmusnak. A közép-gazdaságnak alapelve szakkép-
zettség mellett aránylag kevesebb beruházással való gazdálkodás. Minthogy ezt az elvet
legalább 1000 holdas gazdaságokban lehet megvalósítani, annál fogva véleményem szerint,
ha nem is a határozati javaslatban már jelzett 1500—2000 holdnyi, de legalább
1000—1500 holdnyi területtel volna a közép-bérletek szervezendők.

Határozati javaslatom vezéreivelnek megindokolásul s felvilágosításul ezeket
tartottam szükségesnek megjegyezni a közvélemény tájékoztatása végett.

Ami ezután mármost azt a kérdést illeti, hogy a kisbérletek minő beruházá-
sokkal és kinek költségén volna a ellátandók: erre nézve határozati javaslatomban
már részben kinyilatkoztattam eszméimet. Véleményem szerint ugyanis akár a teljesen
vagyonalan földmives napszámos, akár a törpe gazdaság tulajdonosa nyered kisha-
zonbérletet, *mindkét esetben el kell látni a kisbéről az okvetlenül szükséges
gazdasági épületekkel, vagy ha maga építkezik a kisbéről, megfelelő pénz-
összeggel.*

Ez a körülmény azonban a költségekre való tekintettel nem szabad hogy bárkit
is visszariaszon az eszmének megvalósításától, mert mind e beruházások eszközölhetők
a városnak legcsekélyebb megterhelése nélkül.

Minthogy pedig ez a kérdés szorosan összefügg az a kérdéssel, hogy a Hor-
tobágnak hasznosítási alá veendő egész 24 ezer hold területe egy természetes vagy jogi
személynek (alakulandó részvénytársaság vagy szövetkezetnek) adassék-e haszonbérbe,
vagy a 14 ezer holdnyi nagybérlet külön, a 3—4 ezer holdnyi közép-bérletek s a kisbér-
letek is *külön-külön?* — annál fogva ezzel a kérdéssel itt is kell foglalkoznom és határo-
zati javaslatomban már előadottakon felül még egyetmást megjegyezmem.

Magától értetődik, hogy a haszonbérjövédalom biztonságának és pontosan
meghatározandó határidőkben fizetésének szempontjából az áll érdekében a városnak,
hogy mennél kevesebb, lehetőleg egyetlen egy haszonbérelője legyen. Ez a körülmény
ugyanis könnyebbé teszi az ellenőrzést minden irányban, kevés kezelési költséggel jár,
mert hiszen az ellenőrzést és a kezelést csak egy személylyel szemben kell teljesíteni. A
nyilvántartások egy személylyel szemben vezetettnek. Egy személy teljesíti vagy mu-
lasztja el a fizetést. Mulasztás esetén egy személylyel szemben sokkal könnyebb, egy-
szerűbb a törvénykezés, mint sokakkal szemben. Egy személy teszi le a kötelezettségek
teljesítésének biztosítékát, egy személy viseli az összes felelősséget és a felelősség al-
kalmazása esetében egy személy sokkal kevesebb bonyodalommal vonható feleletre, mint
például a haszonbérlőknek nagy száma. Ezen a városi financiai szemponton felül a
gazdasági szempont is ugyanezt javasolja.

Ugyanis egy haszonbéről kifejthet rendszeres, a befektetett forgó tőkének me-
gefelelő, üzemszerű gazdasági tevékenységet, mezőgazdaságában szabályozhatja a
termelést, iparvállalata részére biztosíthatja a feldolgozandó nyersterményeknek elő-
állítását. Egy haszonbéről ily rendszeres nagyszabású mezőgazdaságok és mezőgazdasági
gyáriparnak létesíthetése érdekében előre meghatározott terv — nem pedig ötlet —
szerint eljárhat. A haszonbérleti időnek egész tartamára már a haszonbérlet megkezdé-
sekor, sőt már a pályázat benyújtásakor elkészítheti egész mezőgazdasági és gyáripari

üzemtervét s tudhatja és tudja, hogy mire vállalkozik, mily intézményeket kell létesítenie a haszonbérleménynek okszerű, gazdasága kihasználhatása végett.

Mindezek ellenkezője áll ugy a városra, mint a bérlőkre akkor, hogyha a haszonbérlet nem egy személy kezébe adatik, hanem más lesz a nagybérlet, más a közép-bérletek és ismét más a kisbérletek haszonbérloje. Ez esetben ugyanis lenne egy nagy bérlő, a bizottság javaslatának elfogadása esetén közép bérlő a 6 ezer holdon 12, a kisbérleteken 80; az én javaslatom elfogadása esetében pedig egy nagy bérlő, három, legfeljebb négy középbérlő és 400 kisbérlő. Már pedig, hogy a kisbérletek utáni haszonbér-fizetmények *eggymagukban véve is* a hivatalnoki személyzet tetemes szaporítását és költség szaporítást kíván, az előre látható. Hátha még arra gondolunk, hogy ezeket a bérlőket egyenként kell majd ellenőrizni a pontos fizetés, ennek elmulasztása esetén a törvénykezés, a beruházások jókarban tartása, biztosíték stb. stb. tekintetében. Nem nehéz elképzelni, hogy ez a rendszer nemcsak rendkívül megdrágítja a városnál a kezelést, hanem e rendszer mellett a haszonbér tetemes része elveszhet, a beruházások megromlódhatnak, sőt megsemmisülhetnek.

De ezeken kívül kétségtelen az is, miszerint a sok haszonbérletől nem lehet várni azt, hogy oly tőkével kezdjelen a gazdálkodáshoz, mely őket tetemes beruházásokra képessé tegye, így vagy a városnak kell olyan amilyen, de mindenesetre a legszükségesebb beruházásokat saját költségén teljesíteni, vagy ha azt a bérlők teljesíténék, ezt a városnak meg kellene váltania. Egyszóval a külön-külön bérbeadási rendszer mindkét esetben a városnak megterhelését jelenti.

De akár a város, akár a bérlő fogja is teljesíteni a beruházásokat: ezek a beruházások nem lesznek olyan értékűek, hogy a városnak tökevagyonát nyomatókusan emelné s főleg nem lesznek olyanok, amelyek az ipari termelés előmozdítanak.

Már pedig erre különösen nagy súlyt kell fektetni. Ezt az általános termelési viszonyok megkívánják. A gőzmalmok és a dohánygyár kivételével nincs valamire való iparvállalat, mely Debrecen város határából és nagy vidékéről előkerülő roppant mennyiségű mezőgazdasági nyers terményt feldolgozná. Még a cukorrépa termést is messze Szerencsre, vagy Hatvanba kell szállítani és a fuvar az árt leszorítja. Egyéb nyerstermény pedig a közvetítő kereskedelemnek egyszólván játékszerévé válik. Ha ellenben a Hortobágyon létesülne egy cukorgyár, egy börgyár, egy gyapjúmosó, egy posztógyár, egy sörfőző, len-, kender-, gyékény- és vesszőfonó, egy konzervgyár: mindezen gyárak ott helyben és Debrecen vidékéről szereznék be elsősorban a nyers anyagot, az árakat éppen nem, vagy igen kevésbé befolyásolná a fuvar, így a nyersterményekért sokkal magasabb árakat lehetne kapni, mint a mai viszonyok mellett, a nyerstermelés sokkal jobban kifizeti magát az őstermelésnek minden ágában. És ez a körülmény a földnek értékét is és a máig bérlet útján kezelt gazdaságoknak haszonbérét is hihetetlenül emeli. E tekintetben csak Szerencs vidékére hivatkozom, ahol az egymagában álló cukorgyár a földeknek értékét rövid idő alatt megkétszerezte, a haszonbérlet pedig megháromszorozta. Hát mennyivel inkább várható ez Debrecenre nézve akkor, amikor többféle mezőgazdasági gyáripár fog keletkezni, többféle nyerstermék ipari feldolgozására?

Hogy a Hortobágy talaja az említett ipari növények termelésére nem volna alkalmas s így ily gyárak ott nem létesülhetnének, azt csak az mondhatja, aki a Hortobágy talaját nem ismeri, vagy annak hasznosítását nem akarja. Aki ismeri és aki a hasznosítást jóindulattal kívánja, az nem hiszi, hogy okszerű kultúrával egy századokon át a Tisza által iszapolt szűz területet paradicsom kertté ne lehetne rövid idő alatt átvarázsolni. Csak azok állítják ezt, akik a mai közzgazdasági haladást nem ismerik, akik a nagy tőkének vállalkezési szellemében nem hisznek és akik a valóban nagy stilszerűt kihasználásnak saját konzervatív felfogásuk és világ nézeteiknél fogva ellenségei.

Ezzel az ellenvetéssel tehát nem foglalkozom, mert mindezen ellenvetések még meg sem kísérelt cselekményeknek akarnak cáfolatai lenni. Azzal sem, hogy a Hortobágyon nincsenek utak, tehát megfelelő közlekedési eszközök. Mert igaz, hogy most nincsenek, de az is igaz, hogy a nagytőkéjű vállalat a saját érdekében ezeket is megteremti. Még pedig nemcsak szekérutakat, hanem vasutakat is; és szinte látom, hogy a Hortobágyi nagy vasuti állomásnak teheráru forgalma felül fogja mulni a debreceni állomását. A Hortobágy, mint Debrecennek gyarmattelepe, valóságos vasuti csomópont lesz, ahol állandóan fognak kanyarogni a nyers terményekkel és ipari termékekkel megterhelt vonatok.

És ez nem délibáb, hanem a nagy tőke és a vele karöltve közös érdekekért munkálkodó kis ember okszerű munkájának jogosan várható eredménye.

E szempontokat lehetetlenség szem elől téveszteni akkor, *hogyha a Hortobágy kihasználása által valóban nagyot, évszázadokra szóló közzgazdasági felendülést akarunk elérni*. És valósággal helyrehozhatatlan kár lenne ugy a város, mint közzségének anyagi, gazdasági érdekét, jólétét, szellemi, erkölcsi haladását tekintve, hogyha a kedvező alkalom meg nem ragadtatnék valóban nagyszabású gazdasági mű-

veknek létesítésére, különösen akkor, amikor az elérhető a városnak minden megterhelése nélkül és elérhető dus jövedelemnek biztosítása mellett

Csak a szűk, a maradi világnézetet, konzervativizmust kell a tisztelt városatyáknak önmagukban leküzdeni és magasabb nézőpontra emelkedni. Nagy eredményt csak úgy lehet elérni, ha azt akarjuk is. Amikor már a természetnek eddig elrejtett erőit is képesek vagyunk saját érdekünknek szolgálatába befogni: az ősi egyszerűséghez ragaszkodó, aggodalmaskodó nézetnek már nincsen semmi jogosultsága sem, a szűk látókör nem tartózkodhatja fel a haladásnak gőz által hajtott, villanytól repített szekerét utjában.

Ezek a fent elmondottak tehát egyenesen azt indokolják, hogy a Hortobágy-nak hasznosítás alá veendő 24 ezer holdnyi területe egy személynek, akár természetes, akár jogi személynek adassék haszonbérbe, akinek a közép- és kisbérlet elsőől utolsóig mind haszonbérlet lesznek.

Hogy pedig ez az egy haszonbérlet az albérletet ne zsarolhassa, ha t. i. valaki ezt az ellenvétést megkockáztatná, a vele kötendő haszonbérleti szerződésben lehet és kell erről gondoskodni. Ezért is javasoltam határozati javaslatomban azt, hogy a haszonbérleti szerződés elkészítésére egy, különböző szempontokat képviselő szakértő bizottság legyen kiküldve.

Egy személynek kell tehát haszonbérbe adni az egész 24 ezer holdnyi területet. Ez az egy haszonbérlet köteleztessék elsősorban az összes (nagy-, közép- és kis-) bérleteken szükséges beruházásoknak a teljesítésére. Nevezetesen lakó- és gazdasági, iskolai és más szükséges középületeknek, továbbá közlekedési utaknak építésére és állandóan jókarban fenntartására. Ezeknek a beruházásoknak összegét — holdankénti egység összegekben — határozati javaslatomban már megjelöltem és itt ismételnem feleslegesnek tartom, csak azt a végeredményt jelzem, hogy ezen épület-beruházásoknak értéke 2 millió 340 ezer korona.

Ez a tetemes beruházás azonban mind csak mezőgazdasági beruházás és ezen felül történik a gyáripari berendezkedés, melynek értéke ezt a mezőgazdasági beruházást még kétszeresen is meghaladja.

De ha az utóbbtól eltekintve, tisztán csak a szükséges mezőgazdasági beruházásokat tekintjük is: kérdés, miszerint a város vállalkozhat-e ily nagymérvű építkezésre? Én azt hiszem, hogy nem. Még pedig nem azért, mintha a városnak nem volna erre pénze, hanem azért, mert tapasztalat szerint a város mindig sokkal drágábban épít, mint bárki magános személy és mert a saját számlájára való építkezésnek amortizációját, kamatját a városnak magának kellene fizetni és hogyha mindezt a Hortobágy jövedelméből fedezi is, kevesebb lesz a haszonbérlet jövedelme. Míg ha ez a haszonbérletnek tétetik kötelességévé: a város nemcsak hogy nem fizeti az építkezésnek kamatját és amortizációját, hanem a haszonbérlet leteltével mindezen beruházások ingyen mehetnek át a város tulajdonába. De csakis akkor, hogyha az egész hasznosítandó 24 ezer hold egy személynek adatik haszonbérbe.

Ha ugyanis a különböző közép- és kisbérletek külön-külön és egyenként adának haszonbérbe, az építkezést a kisbérletnek nem lehet kötelességévé tenni egyszerűen azért, mert anyagi helyzeténél fogva töle ily értékű beruházást várni sem lehet. A közép-bérletek bérlet már talán teljesíthetnék e beruházásokat, csak hogy egy 1000—1500 holdas közép-bérletet csakugyan nem szokás oly hosszú időre haszonbérbe adni, mint amennyi idő az itt szükséges és határozati javaslatomban jelzett beruházásoknak amortizációjára megkívánatik. Ennélfogva a bérlet leteltével a beruházásnak nem a mortizált részét a városnak megváltania kellene.

Egyáltalán nem mutatkozik tehát tanácsosnak az, hogy a mezőgazdasági beruházásokat akár a város, akár a kis-, illetőleg közép-bérlet teljesítsék. Ezt a terhet legkönnyebben és legcélszerűbben a nagybérlet viselheti és így ez a szempont is azt javasolja, hogy a hasznosítandó terület egy személynek adassék haszonbérbe.

Ez az egy személy a haszonbérlet területért fizetni fog — mint elől kimutattam — oly összegű haszonbért, hogy belőle a ma községi pótdával fedezhető városi közterhek nemcsak teljesen fedezhetőek lesznek, hanem ezen felül még tekintélyes összeg fog rendelkezésre állani a város meglévő közintézményeinek továbbfejlesztésére és az új intézményeknek létesítésére. A mezőgazdasági és gyáripari beruházásokért és ezeknek a város részére ingyen átadásáért pedig csak arra az ellenszolgáltatásra tarthat — jogosan — igényt a haszonbérlet, hogy azokat amortizálhassa. Ez az ellenszolgáltatás a haszonbérleti időnek 50—60 évbéli megállapításából, tehát szintén nem pénzbéli teljesítésből áll. Az előadottak után a kérdés csak az:

akarja-e a város a Hortobágy hasznosítását oly vezérelvek szerint keresztülvinni, hogy a hasznosítás révén minél több kis ember biztos megélhetési forráshoz jusson s ezzel a szociális bajok lehetőleg orvosoltassanak?

akarja-e a város saját tőkevagyonát több millió korona értékkel emelni?

akarja-e a város a közigazdasági fellendülést?

akarja-e a város a magán tulajdont tevő ingatlanoknak érték emelkedését, tehát a birtokos polgárságnak vagyonosodását előmozdítani?

akar-e a város oly közműveket létesíteni, amelyeknek jövedelme emberileg be nem látható időn belül fedez minden költséget?

és akarja-e mindezeket a város a közönségnek egyetlen fillér erejéig való megterhelése nélkül?

Ha igen: akkor méltóztassék elhatározni azt, hogy az egész 24 ezer holdnyi hasznosítandó terület a fent részletesen elsorolt gazdasági elveknek megvalósítása céljából egy személynek adatik haszonbérbe, akinek beruházásaiért való ellenszolgáltatásként a haszonbérleti időtartamot 50 évben megállapítja, kikötvén, hogy e beruházások a bérlet leteltével teljesen jókarban a város tulajdonába ingyen átmennek és hogy haszonbérlo szerződéses kötelezettségei teljesítésének biztosítékául fél millió koronát biztosítékul letesz.

Fejtegetéseim záradékául csak azt kell még megjegyeznem, hogy minden szakember mielőtt bármely vállalathoz fogna: elkészíti tervezetét A Simplom alagut sem ötletszerűleg, hanem előzetes tervezetés, papiroson tollal, írónnal történt rajzolás, számítgatás után lett elkészítve. Így van ez minden vállalatnál és komoly hozzáértő ember soha sem tesz és nem is tehet alapos ellenvetést bármily vállalkozás ellen sem csupán amiatt, mert a papiros mindent elbir, mert mindaz, ami a vállalat érdekében mint tervezet történik: csak aféle papiros munka. Ez az ellenvetés csak a nem komoly és csak a nem szakembereket képes megakadályozni az elhatározásban. Szerencse azonban, hogy ezt az aggodalmaskodást a legmerészebbnek látszó vállalatnál is számtalan esetben alaptalannak bizonyította az emberi ész és akaratnak ereje.

Semmi, de éppen semmi tárgyi akadalya sincsen annak, hogy a Hortobágy hasznosítása a fent elmondott elvek szerint valóban megtörténjék. Ez csak Debrecen város közgyűlési tagjainak egyszerű elhatározásán szenvedhet hajótörést. És ha ez megtörténnék, általa a jelen és jövő nemzedéknek világos, kézzel fogható közérdekei szenvednének helyrehozhatlan hátrányt.

Az itt elmondottakat a Nagyságos Polgármester Urnak, a tekintetes Tanácsnak, a tekintetes Közgyűlésnek és általában Debrecen város nemes közönségének nagybecsű figyelmébe ajánlva vagyok.

Pusztá-Macs, 1906 szeptember hó 15-én.

A Nagyságos Polgármester Urnak aláztatos szolgálja:

Kövendy Domokos.